

Nr 18

Konstitutionsutskottets memorial i anledning av granskning av statsrådsprotokollen.

Ärendet

Konstitutionsutskottet redovisar härmed för riksdagen den granskning som jämlikt regeringsformen verkstälts av statsrådsprotokollen för tiden från början av 1968 års riksdag till början av innevarande års riksdag.

Utskottet lämnar först i två korta avsnitt en översikt över statsrådsprotokollens innehåll samt en redogörelse för granskningsarbetets organisation och uppläggning. Därefter redovisar utskottet i ett avsnitt med flera underrubriker den verkställda granskningen och dess resultat.

Översikt över statsrådsprotokollens innehåll

I sitt granskningsbetänkande 1967 lämnade utskottet en ingående redovisning av statsrådsprotokollens innehåll. I förra årets betänkande inskränkte utskottet sig till en tabellarisk översikt över innehållet i 1966 och 1967 års statsrådsprotokoll. En motsvarande tablå för 1967 och 1968 års protokoll intas på följande uppslag. Den visar en fortsatt nedgång av antalet konseljärenden: från 31 704 år 1966 och 29 549 år 1967 till 27 706 år 1968.

I 1967 och 1968 års betänkanden lämnade utskottet också i bilagor vissa uppgifter om utvecklingen beträffande ärendefördelningen mellan statsråden och mellan departementen. Motsvarande redovisning ges i *bilaga 1*. Där har för tiden efter december 1967 upptagits dels de förordnanden att föredra särskilda ärendegrupper, som lämnats statsråd enligt § 5 regeringsformen, dels de ändringar som genomförts i ärendefördelningen mellan departementen.

I 1967 års betänkande lämnade utskottet också vissa upplysningar om det pågående arbetet på decentralisering av beslutanderätt från regeringen till underlydande myndigheter. Detta utförs av departementsutredningen. I en bilaga redovisade utskottet de 86 promemorior med förslag om delegering av beslutanderätt, som dithills framlagts av utredningen. Förslagen innebar att regeringen skulle avlastas sammanlagt omkring 6 000 konseljärenden per år. I anledning av promemoriorna hade fattats beslut, som innebar decentralisering av omkring 4 700 konseljärenden per år. I samband med årets

Konseljären den år 1967

Ärendegrupp	Ju	UD	Fö	S	K	Fi	U	Jo	H	In	C	S:a
1. Propositioner.....	29	5	11	19	26	40	20	21	13	16	6	206
2. Lagrådsremisser.....	24	—	—	2	3	2	1	4	—	1	—	37
3. Utfärdande av författningar (SFS).....	124	9	47	65	59	100	72	34	24	33	19	586
4. Kommittédirektiv....	9	1	5	5	7	10	12	5	6	7	2	69
5. Övriga kommittéärenden....	111	2	23	35	28	34	57	30	15	14	3	352
6. Nådevedermälen.....	46	1	20	21	48	11	23	21	6	15	2	214
7. Representation.....	12	3	89	5	15	5	3	4	3	13	1	153
8. Förordnande, entledigande av ledamöter m. fl. i styrelse, nämnd e. d., utseende av officiella delegater ..	38	118	38	128	85	132	117	86	31	46	19	838
9. Resebidrag m. m.	68	9	176	67	52	23	209	44	23	19	72	762
10. Tjänsteärenden....	930	202	782	462	846	246	1 367	274	77	155	1 416	6 757
11. Anslags- och statsbidragsärenden....	181	62	348	316	279	207	719	322	79	93	70	2 676
12. Besvär-ärenden....	34	—	69	52	789	75	83	398	52	335	—	1 887
13. Dispensärenden och övriga partsärenden	675	17	109	666	618	1 112	298	443	383	273	35	4 629
14. Hemliga ärenden....	8	146	136	1	6	76	—	11	78	1	—	463
15. Övriga ärenden ...	7 807	131	388	188	234	278	284	277	39	208	86	9 920
Totalt	10 096	706	2 241	2 032	3 095	2 351	3 265	1 974	829	1 229	1 731	29 549

Konseljären den år 1968

Ärendegrupp	Ju	UD	Fö	S	K	Fi	U	Jo	H	In	C	S:a
1. Propositioner	34	4	17	16	16	52	23	12	9	9	7	199
2. Lagrådsremisser	35	—	—	1	3	3	1	—	—	—	1	44
3. Utfärdande av författningar (SFS)	72	4	31	60	46	118	63	23	12	26	28	483
4. Kommittédirektiv ...	5	—	5	2	4	13	40	1	3	5	2	80
5. Övriga kommittéärenden ...	68	4	23	13	25	56	15	20	7	30	2	263
6. Nådeveder målen	91	1	14	12	30	4	32	20	1	8	2	215
7. Representation	16	2	46	6	14	12	2	4	4	10	—	116
8. Förordnande, entledigande av ledamöter m. fl. i styrelse, nämnd e.d., utseende av officiella delegater ...	47	68	63	103	90	107	119	72	30	32	27	758
9. Resebidrag m. m.	62	16	23	39	25	29	186	31	10	4	41	466
10. Tjänsteärenden ...	730	193	757	619	572	219	1 223	195	51	99	1 153	5 811
11. Anslags- och statsbidragsärenden ...	146	66	313	247	207	205	665	283	81	91	56	2 360
12. Besvärärenden ...	43	—	122	40	926	95	109	482	46	305	1	2 169
13. Dispensärenden och övriga partsärenden	566	16	46	649	600	1 149	260	510	376	529	13	4 714
14. Hemliga ärenden ...	6	155	122	—	2	97	1	6	106	—	—	495
15. Övriga ärenden ...	7 138	104	446	185	307	357	476	215	56	95	154	9 533
Totalt	9 059	633	2 028	1 992	2 867	2 516	3 215	1 874	792	1 243	1 487	27 706

granskningsarbete har utskottet gjort sig underrättat om det fortsatta arbetet på detta område. Det har framgått att utredningen avlämnat ytterligare 22 promemorior. En förteckning över dessa intas i *bilaga 2*. Enligt uppgift från utredningen innebär dessa förslag tillsammans med de tidigare framlagda, att totalt omkring 7 230 ärenden per år avlastas regeringen. Hittills har beslut om decentralisering fattats som berör omkring 5 500 ärenden per år. Ytterligare beslut förbereds och utredningens arbete fortsätter.

Utskottet underströk i 1967 års betänkande vikten av det arbete som utförs för att decentralisera ärenden från regeringen. Det har därför noterats med tillfredsställelse att dessa strävanden fortsatt.

Granskningsarbetets organisation och uppläggning

Den omläggning av utskottets arbete, som försöksvis genomfördes 1967, innebar främst att verksamheten inriktades på granskning av administrativ praxis och av ärendenas handläggning från rättsliga synpunkter. Huvuddelen av granskningsarbetet utfördes på tre avdelningar inom utskottet.

Det granskningsarbete, som redovisades i förra årets betänkande, innebar i huvudsak ett fullföljande av de principer som låg till grund för 1967 års försöksverksamhet. En viktig skillnad låg emellertid i att granskningen denna gång från början inriktades på ett systematiskt studium av vissa allmänna frågeställningar. Utskottet tog upp frågor om handläggningstid, remissförfarande, principerna för kommunikering och beslutsmotivering m. m. Utskottet hade vidare, liksom tidigare år, granskat Svensk författningssamling samt handläggningen hos regeringen av riksdagens skrivelser. Betänkandet upptog däremot inte några enskilda ärenden. Det framhölls emellertid att detta inte skulle uppfattas som prejudicerande. Formerna för utskottets granskningsarbete fick ännu betraktas som i viss mån preliminära och skulle bli föremål för vidare prövning.

Årets arbete har genomförts efter väsentligen samma principer som förra året. Avdelningssystemet har bibehållits och inriktningen på praxisfrågor kvarstår. Utskottet har följt praxis i vissa av de frågor som togs upp förra året men har, med hänsyn till den korta tid som förflutit, inskränkt sig till en anmälan utan förnyade uttalanden. Utskottet har tagit upp vissa nya principfrågor, men endast beträffande en, nämligen besvärsmått för enskilda och organisationer, har granskningen för närvarande föranlett vissa uttalanden från utskottets sida. Liksom tidigare år har utskottet också granskat bl. a. regeringens åtgärder i anledning av riksdagens skrivelser, praxis i fråga om hörande av utrikesnämnden samt vissa materiella sakområden. Beträffande de sistnämnda har emellertid materialet närmast genomgående varit otillräckligt för några säkra omdömen om praxis. Med anledning bl. a. av iakttagelsen om svårigheten att vinna överblick över praxis har utskottet tagit upp frågan om publicering av vissa konseljbeslut. Med hänsyn till

denna frågas större räckvidd redovisas den i det följande som första punkt. Som sista punkt intas en kortfattad redogörelse för granskning som inte föranlett särskilda uttalanden från utskottets sida.

Som en nyhet i granskningsarbetet förtjänar antecknas att utskottet, genom kontakter på kansliplanet med statsrådsberedningen, sökt att finna ändamålsenliga principer för kontakter med departementens handläggande personal.

Utskottet kommer under året att uppta granskningsarbetets principer och organisation till förnyade överväganden mot bakgrunden av erfarenheterna under de tre år, varunder den nya ordningen tillämpats.

Utskottets granskning

1. Publicering av vissa konseljbeslut

(1:a avd.)

Som framhållits ovan har utskottets arbete under de senaste åren väsentligen inriktats på en granskning av regeringens praxis från rättsliga synpunkter. Denna har avsett såväl vissa för departementen gemensamma frågor som särskilda sakområden. Syftet har främst varit att söka urskilja regeringens praxis i frågor som antingen lämnats helt oreglerade i lagstiftningen eller beträffande vilka den författningsmässiga regleringen lämnar utrymme för olika bedömningar.

Vid detta arbete har det framgått att ett material, som grundats på endast ett års statsrådsprotokoll, ofta inte är tillräckligt för att skapa överblick över ett ämnesområde och klargöra bedömningsgrunderna i praxis. Det har också visat sig att det möter stora svårigheter att få kännedom om tidigare konseljbeslut av betydelse för en belysning av de upptagna frågorna. Utskottet har på grund härav fått anledning uppmärksamma frågan om ordningen för publicering av regeringens beslut i förvaltningsärenden.

Beslut av andra organ som fungerar som högsta instans i administrativa partsärenden, t. ex. regeringsrätten och försäkringsdomstolen, brukar offentliggöras i periodiskt utkommande rättsfallssamlingar, innehållande referat av auktoritativt utvalda mål och ärenden som ansetts ägnade att vägleda rättsutvecklingen. Motsvarande publicering förekommer däremot ej i fråga om konseljbeslut. I den mån sådana beslut överhuvudtaget bringas till offentlig kännedom, synes detta ske i form av ofta kortfattade referat eller notiser som inflyter i olika facktidsskrifter. Ibland kan summariska uppgifter om vissa konseljbeslut återfinnas även i kommittébetänkanden eller lagkommentarer.

Efter initiativ från riksdagens sida har under år 1967 tillkallats sakkunniga för att utreda dels frågan om vidgad samhällsinformation m. m., dels frågan om publicering av författningar m. m. (riksdagsberättelsen 1968 Ju 61 och 63). Den förstnämnda utredningen skall enligt direktiven företa en allmän översyn av den samhälleliga informationsverksamheten, avseende

bl. a. utgivande av olika slags publikationer. Den särskilda publikationsfråga som gäller bekantgörande av författningar och andra myndighetsföreskrifter skall behandlas av den sistnämnda utredningen. I direktiven har bl. a. framhållits vikten av att möjligheter föreligger att överblicka vad som är gällande rätt på olika områden.

Inom det vidsträckta förvaltningsområdet föreligger på grund av lagstiftningens utformning och förhållandenas egen beskaffenhet i många fall ett betydande utrymme för olika uppfattningar rörande tolkning och tillämpning av föreliggande bestämmelser. Det är angeläget att myndigheternas praxis i dessa fall, en praxis som självfallet bör normeras genom avgöranden i högsta instans, blir så fast och enhetlig som möjligt. Förutsättningen här för är uppenbarligen att myndigheterna får kännedom om sådana beslut i högsta instans som är av betydelse i detta hänseende. Allmänheten har också ett befogat intresse att få del av sådana beslut och därmed få möjlighet att i sitt praktiska handlande anpassa sig efter de bedömningsgrunder som kommit till uttryck i praxis.

Från dessa synpunkter framstår det som mindre tillfredsställande att — till skillnad från vad som gäller i fråga om beslut av andra organ som fungerar som högsta instans — någon samlad, auktoritativ publicering inte sker av sådana beslut av regeringen, som är av intresse utöver det enskilda fallet och sålunda av betydelse för rättstillämpningen på respektive förvaltningsområden. Med hänsyn till utvecklingen inom förvaltningen och till den vikt som bör tillkomma avgöranden i högsta instans synes frågan om publicering i lämplig ordning av konseljbeslut inte böra förbises. Enligt utskottets mening ligger detta i linje med de på riksdagens initiativ tillsatta utredningarna om åtgärder för effektivare information om lagstiftningsarbetet och myndigheternas verksamhet överhuvudtaget.

Utskottet, som ansett sig sakna anledning att ingå på frågan om den lämpliga ordningen för ifrågavarande publicering, får av anförda skäl framhålla önskvärdheten av att regeringen upptar ovan berörda spörsmål till närmare övervägande.

2. Frågor om remissbehandling och handläggningstid samt kommunikering

(1:a och 2:a avd.)

I förra årets betänkande tog utskottet upp vissa allmänna frågor rörande handläggningen av partsärenden inom departementen, bl. a. frågor om remissbehandling och handläggningstid samt om kommunikering med part av förebragt utredningsmaterial. De iakttagelser som gjordes vid granskningen redovisades i ett antal bilagor, vari ingick vissa exempelsamlingar.

På grundval av den verkställda granskningen framförde utskottet, såvitt

angick frågorna om remissbehandling och handläggningstid, vissa rekommendationer syftande till att vinna såväl arbetsbesparing som skyndsammare handläggning. Beträffande frågan om kommunikering, vilken syntes behandlas efter skilda principer i olika departement, förordade utskottet vissa angivna riktlinjer för bedömningen. Rörande sina uttalanden får utskottet närmare hänvisa till berörda betänkande.

Även vid innevarande års granskning av statsrådsprotokollen har uppmärksamhet ägnats de nämnda frågorna. Liksom förra året har därvid uppgjorts sammanställningar av exempel på ärenden, som syntes vara av intresse från ifrågavarande synpunkter. Materialet har närmare granskats på respektive avdelning. Ett flertal av dessa ärenden har därefter diskuterats på kansliplanet med vederbörande handläggare.

Rörande handläggningen av ovan berörda frågor har vid den nu företagna granskningen gjorts i stort sett samma iakttagelser som föregående år. Sålunda synes remissbehandlingen ej sällan ske alltför schablonmässigt och beslut i vissa fall meddelas först efter avsevärt dröjsmål. I fråga om kommuneringsförfarandet synes liksom förut olika riktlinjer tillämpas inom departementen.

De gjorda iakttagelserna grundar sig emellertid på en genomgång av ärenden som handlagts relativt kort tid efter utskottets uttalande förra året. Granskningen påkallar därför inte något vidare yttrande. Utskottet avser att även i fortsättningen följa utvecklingen i angivna hänseenden.

3. Besvärsrätt för enskilda och organisationer

(1:a avd.)

Besvärsinstitutet har sedan gammalt ansetts vara ett viktigt medel för att åstadkomma rättelse av oriktiga förvaltningsbeslut. Någon generell reglering av institutet såvitt angår förvaltningsbesvär — till skillnad från kommunalbesvär — har emellertid inte kommit till stånd, bortsett från vissa föreskrifter om sätt och tid för besvärns anförande. Bestämmelserna är splittrade mellan olika författningar. Främst återfinns de i författningar som materiellt reglerar verksamheten på olika ämnesområden.

Av betydelse för besvärsinstitutets funktion som rättssäkerhetsgaranti är bl. a. frågan om vem som skall anses äga anförda besvär. Detta spörsmål är i allmänhet, såvitt angår förvaltningsbesvär, inte närmare reglerat i gällande författningar. Det har därför ankommit på besvärsmyndigheterna — i högsta instans regeringen respektive regeringsrätten — att i sin praxis försöka närmare avgränsa kretsen av besvärberättigade i olika förvaltningsrättsliga sammanhang. Härvid synes en enhetlig praxis ha utbildats på vissa områden, under det att praxis i andra fall ansetts vara motsägelsefull eller oklar.

Frågan om en generell reglering av besvärsrätten och därmed sammanhängande spörsmål har varit föremål för övervägande av besvärssakkunniga och har också upptagits i det föregående år framlagda förslag till förvaltningslag, som utarbetats inom justitiedepartementet på grundval av de sakkunnigas betänkande och däröver avgivna remissyttranden. I förslaget har det inte befunnits möjligt att tillmötesgå framförda önskemål om en mera konkret bestämning av besvärsrättens räckvidd, utan man har nödgats falla tillbaka på en vedertagen, allmänt hållen formulering. Förslaget är efter remissbehandling för närvarande föremål för övervägande inom justitiedepartementet.

Mot bakgrunden av det anförda har utskottet vid sin granskning av statsrådsprotokollen ägnat uppmärksamhet åt regeringens praxis i förevarande hänseende. Med hänsyn till ämnets omfattning har det därvid varit nödvändigt att begränsa granskningen till vissa särskilda frågor om besvärsrätt för enskilda och organisationer. De spörsmål som upptagits avser sålunda i fråga om enskilda subjekt dels besvärsrätt för innehavare av tillstånd att bedriva näring, yrke eller annan verksamhet i de fall då motsvarande tillstånd meddelas annan person, dels besvärsrätt för nyttjanderättshavare i de fall då meddelat beslut omedelbart angår fastighetsägaren, dels besvärsrätt för fastighetsägare i de fall då beslutet omedelbart angår nyttjanderättshavare eller tillämnad köpare av fastigheten. I fråga om organisationer har granskningen avsett frågor om besvärsrätt för fackförening och liknande intresseorganisation samt besvärsrätt för förening med ideellt syfte. Vissa konseljbeslut som iakttagits vid granskningen redovisas i *bilaga 3*. Däri har även upptagits ett antal tidigare publicerade eller eljest kända konseljbeslut som berör hithörande frågor.

Rörande den verkställda granskningen och de uttalanden som i lagstiftningsammanhang gjorts angående frågan om besvärsrätt i förevarande hänseenden får utskottet hänvisa till nämnda bilaga.

Besvärsinstitutet har otvivelaktigt en viktig funktion att fylla som rätts-säkerhetsgaranti på förvaltningens område. Inte minst med hänsyn till den betydande vidgning och intensifiering av förvaltningsverksamheten som ägt rum under senare tid framstår det som angeläget att allmänheten har tillgång till ett effektivt verkande, efter nutida krav anpassat besvärsinstitut. Spörsmålen härom har också sedan länge varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet.

För att besvärsinstitutet skall kunna fylla sin nämnda funktion är det av vikt att en ändamålsenlig avgränsning sker i fråga om kretsen av dem som äger anföra besvär. Detta spörsmål har i gällande lagstiftning i allmänhet lämnats oreglerat. Inte heller har det ansetts möjligt att i det förslag till förvaltningslag, som framlades förra året, närmare bestämma kretsen av

besvärberättigade. Det vill därför synas som om det inom ramen för den föreslagna lagen även i fortsättningen måste i huvudsak ankomma på praxis att lösa hithörande spörsmål.

Som framgår av konseljbesluten i de ärenden som redovisas i ovannämnda bilaga har beträffande olika grupper klagande besvärsrätt i ärenden av enahanda eller likartat slag i vissa fall ansetts föreligga, i andra fall icke. Därvid har ej sällan delade meningar rörande förekomsten av besvärsrätt yppats hos de myndigheter som haft att uttala sig i saken. De överväganden varpå regeringens avgöranden grundats framgår emellertid inte närmare av besluten. Det synes därför vanskligt att av de redovisade fallen dra några mera bestämda slutsatser rörande de riktlinjer för bedömningen av besvärsrättsfrågor som tillämpas i regeringens praxis. Utskottet har inte heller funnit anledning att på grundval av det förefintliga materialet införskaffa närmare upplysningar härom eller rörande bedömningen av vissa enskilda ärenden.

För den rättssökande allmänheten är det emellertid ett befogat intresse att klarhet så långt möjligt vinnas rörande de bedömningsgrunder som i praxis tillämpas på förevarande område. Enskilda och organisationer, som anser sina intressen berörda av förvaltningsmyndigheters beslut, bör ha möjlighet att med någorlunda säkerhet avgöra om besvärsrätt tillkommer dem. Att det genom regeringens praxis skapas förutsättningar för en i möjligaste mån enhetlig bedömning av hithörande frågor är självfallet också av vikt för arbetet hos de underordnade besvärinstanserna, där det stora flertalet besvärärenden torde slutgiltigt avgöras.

Enligt utskottets mening är det av anförda skäl önskvärt att åtgärder övervägs i syfte att om möjligt skapa ökad klarhet rörande ovan berörda spörsmål. Härvid synes i första hand böra ifrågakomma att i den utsträckning som befinsns erforderlig och lämplig förse besluten i besvärsrättsfrågor med klargörande motivering. Som utskottet framhöll i förra årets granskningsbetänkande är det av vikt att motivering i regel ges till regeringens beslut i frågor av principiellt intresse liksom då Kungl. Maj:t ändrar underordnad myndighets beslut eller frångår av sakkunnig instans hävdad ståndpunkt. Vad sålunda anförts har enligt utskottets mening avseende inte minst på sådana spörsmål varom här är fråga.

Vidare är det önskvärt att de beslut som sålunda kan vara vägledande för rättsutvecklingen på området också blir tillgängliga för allmänheten och för övriga myndigheter. Utskottet har under punkt 1 ifrågasatt om inte åtgärder bör övervägas för att finna en lämplig ordning för publicering av konseljbeslut som är av allmänt intresse i ärenden av rättslig natur. I detta sammanhang vill utskottet endast tillägga att en lösning av berörda fråga synes utgöra en förutsättning för att fast och enhetlig praxis i besvärsrättsfrågor inom förvaltningen skall kunna komma till stånd.

Slutligen vill utskottet erinra om den möjlighet som föreligger att inom

ramen för speciallagstiftningen skapa mera preciserade regler rörande besvärsmått i särskilda fall, en möjlighet som redan nu i viss utsträckning tillvaratagits. Utskottet utgår från att regeringen i samband med revidering av äldre specialförfattningar och utfärdande av nya sådana ägnar även detta spörsmål erforderlig uppmärksamhet såsom ett ytterligare led i strävandena att så långt möjligt vinna garantier för en jämn och säker rättstillämpning.

4. Regeringens åtgärder i anledning av riksdagens skrivelser (3:e avd.)

Utskottet har liksom tidigare år granskat de åtgärder som regeringen vidtagit i anledning av riksdagens skrivelser. Därvid har utskottet för olika grupper av riksdagsskrivelser, som angetts ha slutbehandlats under år 1968, tagit del av statsrådsprotokollens närmare uppgifter om regeringens beslut. Ett antal fall, där det kunnat ifrågasättas om riksdagens viljeyttringar blivit vederbörligen beaktade, har blivit föremål för särskild överläggning.

I samband med denna granskning har utskottet även uppmärksammat de regleringsbrev, som utfärdats i anledning av riksdagens statsregleringsskrivelser. Utskottet har inhämtat uppgifter om besluts- och expeditionsdagar för dessa. En sammanställning återfinns i *bilaga 4*. Denna redovisar även när själva statsregleringsskrivelserna dagtecknats.

Granskningen beträffande regleringsbreven ger utskottet anledning att peka på det önskvärda i att åtgärder vidtas för att förkorta expeditions-tiderna. Särskilt är det angeläget att breven expedieras innan deras tillämpningsperiod börjar. Av bilaga 4 framgår bl. a. att 102 av de 195 regleringsbreven för det nu löpande budgetåret expedierades efter dettas början och att förseningen i sex fall uppgått till eller överskridit en månad.

I övrigt föranleder denna granskning endast ett upprepanande av de i 1967 och 1968 års betänkanden uttalade önskemålen om enhetliga principer för redovisningen av regeringens åtgärder i anledning av riksdagens skrivelser.

5. Hörande av utrikesnämnden

Enligt 54 § regeringsformen bör rådplägnings med utrikesnämnden äga rum i alla utrikesärenden av vikt före deras avgörande.

Tillämpningen av detta stadgande har tidigare uppmärksammat av utskottet. Senast skedde det 1962 med anledning av att den s. k. Undén-planen framlagts i FN utan föregående överläggning med utrikesnämnden. Utskottet fann sig med hänsyn till vissa angivna förhållanden inte böra framställa någon anmärkning häremot men ansåg sig »dock icke kunna underlåta att understryka betydelsen av att utrikesnämnden höres i alla de fall, då dess medverkan bör äga rum enligt (54 § RF:s) lydelse, grund och mening».

Utskottet var enigt om detta uttalande.

Det är ett uppenbart intresse för riksdagen att 54 § RF ges en så vidsträckt tillämpning som möjligt. Det är därför också ett naturligt led i utskottets granskningsverksamhet, särskilt efter omläggningen av denna 1967, att tid efter annan undersöka praxis i detta hänseende. En sådan granskning har företagits detta år. Den har närmast föranletts av att beslutet att erkänna den nordvietnamesiska regeringen inte föregicks av överläggning i utrikesnämnden. I enlighet med de av utskottet numera tillämpade principerna har granskningen emellertid utsträckts till att avse praxis och inte endast detta konkreta fall.

Utskottet har tagit del av uppgifter om antalet överläggningar med utrikesnämnden per år efter nämndens inrättande, fördelade på sessionstid och annan tid, samt av formalprotokollen från nämndens sammanträden 1967 och 1968, av vilka framgått vilka ämnen som varit föremål för överläggning.

Beträffande frågan om erkännandet av den nordvietnamesiska regeringen har utskottet antecknat, att utrikesnämnden underrättades därom på eftermiddagen den 16 januari 1969 sedan beslutet fattats i konselj på förmiddagen samma dag. Det har upplysts att erkännande av en stat inte vid något tidigare tillfälle föregåtts av överläggning med utrikesnämnden.

Utskottet har inte funnit anledning till någon erinran mot praxis i fråga om hörande av utrikesnämnden, såvitt denna framgått av de granskade protokollen. Utskottet vill upprepa vad utskottet i annat sammanhang uttalat 1962 om det angelägna i att överläggning med nämnden kommer till stånd i alla de fall, då det bör ske enligt regeringsformens lydelse och anda.

6. Övriga ärenden

Utöver de frågor, som redovisats i det föregående, har ett flertal andra upptagits vid granskningen. Dessa har avsett regeringens praxis såväl i ämnen av allmän förvaltningsrättslig natur som beträffande handläggningen av ärenden inom särskilda sakområden. Frågorna har närmare diskuterats på de olika avdelningarna i anslutning till därom upprättade kanslipromemorior.

Två ämnen av principiell natur har behandlats. Första avdelningen har granskat vissa ärenden om *återkallelse av näringstillstånd m. m.* Tredje avdelningen har granskat tillämpningen av regeringens befogenhet att *dispensera från materiella författningsbestämmelser*. Materialet har i båda fallen bedömts som otillräckligt för att ge underlag för några uttalanden. Frågorna torde bli föremål för fortsatt uppmärksamhet under kommande års granskningsarbete.

Sju sakområden har varit föremål för närmare uppmärksamhet. Utskottet har i plenum granskat *krigsmaterielexporten* under 1968 och erhållit en redogörelse härför av krigsmaterielinspektören. Andra avdelningen har granskat besvärssärenden rörande *bostadslån, förbättringslån och invalidbostadsbidrag*. Redogörelser för vissa bestämmelser och ärenden lämnas i *bilaga 5*. Avdelningen har framfört synpunkter i två hänseenden. Det har framstått som önskvärt att bättre information ges om att förbättringslån i princip förutsätter att byggnadsarbetet inte påbörjats före ansökningens prövning. Tillämpningen av övergångsbestämmelserna till bostadslånekungörelsen har vidare aktualiserat principfrågan i vad mån ny administrativ lagstiftning, som är förmånligare för de enskilda än tidigare regler, bör tillämpas vid överprövning av beslut som meddelats enligt den äldre ordningen. Sistnämnda fråga kommer eventuellt att bli föremål för uppmärksamhet vid senare granskning. Även praxis i *medborgarskapsärenden* har granskats på andra avdelningen. I anslutning härtill har utskottet erhållit en redogörelse av vederbörande expeditionschef om de bedömningsgrunder som tillämpas vid regeringens prövning. Ämnet har uppmärksamats mot bakgrunden av att denna ärendegrupp, omfattande över 5 400 ärenden 1968, kommer att decentraliseras från regeringen, som endast kommer att bli besvärinstans. Vidare har andra avdelningen granskat vissa ärenden rörande *tillämpningen av naturvårdslagen*, avseende strandskyddsförordnanden och tillstånd till sten- och grustäkt m. m. Därvid har bl. a., med hänsyn till 15 § nämnda lag, närmare diskuterats lagligheten av två beslut om strandskyddsförordnande av vidsträckt räckvidd. Andra avdelningen har också granskat vissa ärenden om *extra skatteutjämningsbidrag* till kommuner, där reduktion beslutits på grund av kompetensöverskridanden från kommunernas sida. Tredje avdelningen har granskat vissa ärenden rörande *utbildningsbidrag, näringshjälp samt bidrag till anskaffning av motorfordon för handikappade*. Vidare har tredje avdelningen, med anknytning till utskottets granskning 1965, genomgått de under 1968 avgjorda ärendena om *registrering av partibeteckningar*. Avdelningen har därvid gjort sig underrättad om valtekniska utredningens överväganden och om det uppdrag i ämnet som getts grundlagberedningen.

Ytterligare förtjänar antecknas att andra avdelningen fäst uppmärksamheten på frågan om praxis i fråga om *överlämnande till justitiekanslern* av klagomål mot myndigheter och tjänstemän. Det hade iakttagits att ärenden handlagts på olika sätt i detta hänseende. Utskottet har noterat ämnet för eventuell senare granskning. Slutligen bör nämnas att tredje avdelningen genomfört den granskning av *Svensk författningssamling*, som regelmässigt ingått i utskottets arbete under senare år.

Den granskning som sålunda utförts samt resultaten därav får utskottet härmed för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 27 mars 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

Med de undantag som anges nedan har vid memorialets behandling deltagit

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Dahl (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Harald Pettersson (cp), Sörlin (s), Sörenson (fp), Svenungsson (m), Nyqvist (s) och Norberg (s); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Henningsson (s), Wennerfors (m), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Nelander (fp), Andersson i Billingsfors (s), Glimmér (cp) och Strömberg (fp).

Vid behandlingen av punkten 5 har herr Hernelius ersatt herr Svenungsson (m), herr Richardson ersatt herr Sörenson (fp), herr Bergqvist ersatt fru Thunvall (s) och herr Ohlin ersatt herr Strömberg (fp).

Vid behandlingen av punkten 6 har herr Richardson ersatt herr Sörenson (fp) och herr Werner ersatt herr Wennerfors (m).

Bilaga 1

Under år 1968 meddelade förordnanden enligt § 5 regeringsformen

Dag	Förordnad	Ärenden
	<i>Socialdepartementet:</i>	
8/3 1968	Odhnoff	Ärenden rörande familjebostadsbidrag
27/9 1968	Odhnoff	Ärenden rörande ersättningar för skador vållade av vissa rymningar m. fl.
	<i>Finansdepartementet:</i>	
28/6 1968	Wickman	Ärenden rörande svenska utvecklingsaktiebolaget

Omfördelning m. m. av ärenden mellan statsdepartementen under år 1968

SFS 743/1968 Inrättades industridepartementet; tilldelades Ju ärenden rörande hyresnämnderna och deras personal; överflyttades från Fi till Ind ärenden rörande de allmänna riktlinjerna för näringspolitiken och den därmed sammanhängande forskningspolitiken, rörande industri och hantverk, i den mån sådana ärenden ej ankommer på annat departement, rörande helt eller delvis statsägda bolag, som ej är hänförliga till annat departement, rörande energiförsörjning, rörande bergsbruk, statens gruvegendom och geologisk undersökning, rörande teknisk forskning och dess tillgodogörande samt statlig provningsverksamhet, i den mån sådana ärenden ej ankommer på annat departement samt rörande Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa; överflyttades från U till Jo ärenden rörande naturvårdsforskning, i den mån sådana ärenden ej ankommer på annat departement; överflyttades från Fi till Ind ärenden avseende lagstiftning angående elektriska anläggningar med undantag av lagstiftning om registrering av sådana anläggningar; överflyttades från Ju till In ärenden avseende utlänningslagstiftning.

**Av departementsutredningen under tiden 1.5.1967 — 1.3.1969 avlämnade
promemorior**

Nr	Ärenden	Förslag om delegering till	Åtgärd
<i>1967</i>			
87	förordnande och entledigande av expropriationstekniker	hovrätterna	
88	fördelning av bärgarlön	generaltullstyrelsen	k.br. 13.10.67
89	statslån för befrämjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk	fiskeristyrelsen	
90	försäljning av mark från häradsallmanning eller allmanningsskog	länsstyrelsen	SFS 1968: 121
91	förordnande av auditor	överbefälhavaren	prop. 1968: 120 SFS 1968: 330 och 331 (delvis)
92	invärdering och överföring av fastigheter	vederbörande förvaltningsmyndighet	k.br. 28.6.68 (Fö och Fi)
93	undantag från föreskrifter om allmänna häkten och polisarrester	vederbörande myndighet	SFS 1967: 609
94	räntan för vissa lån ur allmänna pensionsfonden	fondstyrelsen	
95	överlåtelse av renbetesmark	länsstyrelsen m. fl. myndigheter	av K.M:t överlämnad till 1964 års rennäringsakkunniga
96	hushållningssällskapens förtjänstmedaljer	lantbruksstyrelsen	k.br. 3.11.67
97	behörighet för mättningsman i stad	lantmäteristyrelsen	k.br. 8.3.68
98	rätt för de affärsdrivande verken att anskaffa s. k. hjälptrycksmaskiner	vederbörande affärsdrivande verk	ä.s. 8.11.68
<i>1968</i>			
99	tillägg till PM 32 i vad avser kyrkoherdetjänster	domkapitlet	
100	ledigkungörande av kyrkoherde- och komministertjänst	d:o	
101	behörighet att utöva prästämbetet	d:o	
102	behörighet att utfärda intyg om ekonomisk plan åt bostadsrättsförening	bostadsstyrelsen	
103	reskostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil	vederbörande myndighet	
104	reskostnadsersättning och traktement m. m. till försvarsattaché i vissa fall	försvarets civilförvaltning	ä.s.14.2.69
105	reskostnadsersättning och traktement till icke statlig läkare m. fl. vid förordnande att uppehålla tjänst i socialstyrelsen	socialstyrelsen	
106	statlig representation	vederbörande myndighet	prop. 1969: 1 bil. 2 punkt 6
107	tjänstemans löneförmåner vid deltagande i studier m. m.	vederbörande myndighet	
<i>1969</i>			
108	dispens från allmän hastighetsbegränsning vid fordonstävling	länsstyrelsen	

Bilaga 3

Besvärsrätt för enskilda och organisationer**Gällande bestämmelser m. m.**

Det administrativa besvärsinstitutet har sitt historiska ursprung i landslagens stadgande om skyldighet för Konungen att åhöra och avgöra allmogens klagomål. I samband med statsförvaltningens uppbyggnad har rätten att »gå till kungs» — efter hand benämnd besvärsrätt — successivt utvecklats organisatoriskt och tekniskt. Någon enhetlig reglering såvitt angår förvaltningsbesvär — till skillnad från kommunalbesvär — har emellertid inte kommit till stånd, bortsett från vissa bestämmelser om sätt och tid för besvärns anförande. Bestämmelserna är splittrade mellan olika författningar; främst återfinns de i författningar som materiellt reglerar verksamheten på olika ämnesområden.

Besvärsinstitutet skapar möjlighet att vinna rättelse av oriktiga förvaltningsbeslut; institutet ingår därmed som ett led i samhällets åtgärder för att trygga rättssäkerheten på det administrativa området. Institutets praktiska värde som rättssäkerhetsgaranti är helt naturligt beroende av ett flertal faktorer. Av väsentlig betydelse torde härvid vara frågan om vem som äger begagna detta rättsmedel för att få ett förment felaktigt beslut ändrat. Spörsmålet gäller med andra ord hur snäv eller vidsträckt kretsen av de besvärberättigade bör vara.

Detta spörsmål är i allmänhet inte närmare reglerat i gällande författningar. Stundom finns visserligen föreskrifter med vissa preciseringar, såsom t. ex. att besvärsrätt tillkommer »part», »röstberättigad», »sökande» eller »sakägare». Det helt övervägande antalet författningar saknar emellertid varje uttalande om vem som är besvärberättigad eller innehåller endast allmänt hållna bestämmelser såsom »den som icke åtnöjes», »den som beslutet rör» etc.

Det har alltså ankommit på besvärsmyndigheterna att i sin praxis försöka närmare avgränsa kretsen av besvärberättigade i olika förvaltningsrättsliga sammanhang. Eftersom förvaltningsärenden i högsta instans avgörs dels av Kungl. Maj:t i statsrådet, dels av regeringsrätten, har den normerande bedömningen av besvärsrättsfrågorna varit fördelad mellan dessa två instanser. Härvid synes i vissa avseenden en enhetlig praxis kunna urskiljas, i andra däremot synes praxis motsägelsefull eller vacklande. Förhållandet torde vara att se mot bakgrunden av förvaltningsärendenas skiftande beskaffenhet och avsaknaden av vägledande uttalanden i lagstiftningssammanhang.

I det följande skall redogörelse lämnas för vad vid granskningen av

1968 års statsrådsprotokoll iakttagits rörande praxis hos Kungl. Maj:t i statsrådet i vissa frågor om besvärsrätt för enskilda och organisationer. Därjämte redovisas vissa tidigare kända beslut som anknyter till berörda frågor. De spörsmål som upptas avser i frågan om enskilda subjekt besvärsrätt dels för innehavare av tillstånd att bedriva näring, yrke eller annan verksamhet i de fall då motsvarande tillstånd meddelats annan, dels för nyttjanderättshavare beträffande beslut som direkt angår fastighetsägaren, dels för fastighetsägare beträffande beslut som direkt angår nyttjanderättshavare eller tillämnad köpare av fastigheten. I fråga om organisationer avser redovisningen spörsmål om besvärsrätt för fackliga sammanslutningar och föreningar med ideellt syfte. Frågor om besvärsrätt för enskilda i övriga fall samt för kommunala och statliga organ omfattas sålunda ej av granskningen.

Det bör framhållas att spörsmålen om besvärsrätt behandlats i besvärssakkunnigas betänkande med förslag till lag om förvaltningsförfarandet samt i det förslag till förvaltningslag som föregående år framlagts av en arbetsgrupp inom justitiedepartementet. Innebörden av dessa förslag skall beröras under efterföljande avsnitt. Det bör anmärkas att departementsförslaget, såvitt nu är i fråga, inte avsetts skola äga tillämpning hos Kungl. Maj:t i statsrådet.

A) Besvärsrätt i vissa fall för enskilda

Rörande besvärsrätt upptog *besvärssakkunniga* i sitt förslag (SOU 1964: 27) en föreskrift av innehåll att sådan rätt, såvida annat ej stadgades, skulle tillkomma den som *varit eller kunnat vara part i ärendet* (12 kap. 4 §). Med part avsågs i förslaget, såvitt angår enskilda fysiska och juridiska personer, den »som saken rör» (3 kap. 1 §).

Vem saken kunde anses röra måste enligt de sakkunniga bedömas med ledning av de i det enskilda ärendet tillämpliga rättsreglerna och deras syften. Rörande innebörden av gällande rätt i detta ämne uttalade de sakkunniga, att inte blott intressen av utpräglat rättslig natur var att beakta. Partställning kunde sålunda tillkomma inte blott den, vars privaträttsliga eller medborgerliga rättigheter saken rörde, utan också den som hade intressen av annan natur. Regelmässigt krävdes dock att intresset skulle vara väsentligt och erkänt eller eljest beaktat av den lagstiftning eller sedvanerätt om vars tillämpning fråga var (s. 182—185).

I betänkandet diskuterade de sakkunniga frågan om besvärsrätten borde utsträckas utöver det sålunda angivna partsbegreppet. Det framhölls härvid att förvaltningsbeslut rent faktiskt kunde utöva menlig inverkan på något visst intresse utan att detta intresse var av sådan beskaffenhet att myndigheten vid beslutets fattande haft att ta hänsyn därtill. Som exempel nämndes bl. a. olägenheter för arbetsgivare genom att anställds körkort 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 5 Saml. 2 avd. Nr 18*

återkallades, för säljare av fastighet genom att förvärvstillstånd förvägrades köparen, för näringsidkare genom att tillstånd till ytterligare verksamhet av samma slag medgavs, för hyresgäst genom att föreläggande lämnades fastighetsägaren att riva huset. Fråga uppkom då vilken betydelse dylika olägenheter borde tillmätas för besvärsrättens del. Härom anförde de sakkunniga (s. 536).

Det vore i och för sig länkbart att utforma besvärsrätten så att behörighet att föra talan mot ett beslut tillkom envar med ett intresse, vilket förfördelats av beslutet, vare sig intresset är av den natur att myndigheten ägt beakta det vid ärendets avgörande eller ej. Beträffande den, som företräder ett i prövningshänseende inadekvat intresse, skulle i så fall gälla, att han såsom skäl för ändring av beslutet icke ägde andraga andra omständigheter än sådana som myndigheten enligt sin beslutskompetens vore behörig att taga i betraktande. Sitt förfördelade intresse skulle han kunna åberopa endast till stöd för en talerätt men icke såsom grund för ändring av beslutet. En sådan talan skulle icke blott medföra en fördel för klaganden själv utan skulle även kunna ses som ett led i strävanden att öka garantierna för materiellt riktiga resultat i förvaltningsförfarandet. Den skildrade uppbyggnaden är emellertid ägnad att ingiva betänkligheter ur systematisk synpunkt. Den logiska följden av att ett intresse framstår som obehörigt eller främmande för prövningen av ett ärende bör bli att den som företräder intresset i fråga icke tillåtes föra talan över huvud taget i ärendet. Väsentligare är dock att vägande praktiska skäl tala mot att besvärsrätten utsträcker på angivet sätt. Kretsen av besvärsherättigade skulle med den vidare besvärsrätten bli mycket svåröverskådlig. Eftersom ett beslut icke vinner laga kraft, förrän samtliga besvärsherättigade erhållit del av beslutet och besvärstiden för dem utgått, skulle svårigheter uppkomma att bringa det därhän att beslut vinna laga kraft. Härav skulle följa olägenheter för såväl enskilda som myndigheter, vilka ha behov av att kunna förlita sig på beslutets bestånd. Över huvud taget kan befaras, att en vid besvärsrätt av angivet slag skulle förorsaka en löslighet i samhällsförhållandena, som icke är förenlig med det krav på stabilitet och kontinuitet, som måste ställas på dessa. Enligt besvärssakkunnigas mening väga de skäl som nu anförts mot en besvärsrätt, som grundar sig på andra intressen än sådana som må beaktas vid prövningen, så tungt att regler om en sådan besvärsrätt ej böra införas. Resultatet av övervägandena blir sålunda, att besvärsrätten bör förbehållas dem, som kunna åberopa av beslutet berörda intressen, vilka tillika äro möjliga att beakta vid sakens prövning, låt vara att bedömningen härav sker vidsynt och under hänsynstagande till skilda intressen.

I anslutning till sitt principiella ställningstagande anförde besvärssakkunniga några synpunkter på besvärsrätt i vissa speciella situationer. Bl. a. framhölls att rent personliga relationer till den som missgynnats av ett beslut, t. ex. släktskapsrelationer, i regel inte borde medföra självständig besvärsrätt. Sådan rätt borde enligt de sakkunniga regelmässigt inte heller tillkomma den som via ett avtalsförhållande, t. ex. på grund av avtal om upplåtelse eller försäljning av fast eller lös egendom, led förfång genom beslut som direkt angick hans avtalspartner, vare sig parterna hade

identiska eller motstridiga intressen i saken. En viss särställning ansågs dock böra tillkomma nyttjanderättshavare. Härom anförde de sakkunniga följande:

När det gäller sådan avtalspart som nyttjanderättshavare är emellertid att märka, att rättsutvecklingen gått i riktning mot ett förstärkande av såväl arrendators som hyresgästs rättsliga ställning. Nyttjanderätten skänker sin innehavare numera en i många avseenden lika säker ställning som äganderätten och nyttjanderättshavaren kan göra anspråk på att få företräda den fasta egendomen i nära nog samma utsträckning som ägaren. Den förvaltningsrättsliga lagstiftningen har i vissa fall tagit hänsyn härtill på det sätt att myndigheterna tillagts frihet att rikta sina förelägganden rörande viss fastighet antingen mot ägaren eller mot nyttjanderättshavaren. I dylika fall framstår det som naturligt att besvärsrätt tillkommer såväl ägare som nyttjare, vare sig föreläggandet riktats blott mot endera eller mot båda. Även i övrigt kan det vad gäller nyttjanderättshavare vara anledning överväga, om icke hans intressen böra anses prövningsbara i lika mån som ägarens, även om den materiella lagstiftningen vilar på det äldre betraktelsesättet att ägaren är den ende legale företrädaren för den fasta egendomen. Besvärssakkunniga ha härmed endast velat giva uttryck för den i och för sig självklara satsen, att man vid bedömningen av besvärsrätten så långt det är möjligt icke bör stanna vid yttre kriterier utan även se till realiteter.

I det *förslag till förvaltningslag* som inom justitiedepartementet utarbetats på grundval av besvärssakkunnigas betänkande och däröver avgivna remissyttranden (SOU 1968: 27) har besvärsrätten inte anknutits till partsbegreppet i enlighet med besvärssakkunnigas förslag. I departementsförslaget har partsbegreppet getts en snävare innebörd; med »part» avses i princip endast den till vilken det slutliga beslutet kan komma att ställas eller vilken detta eljest »uppenbarligen kan komma att angå nära». Denna avgränsning har motiverats med att partsställning i första instans endast bör tillerkännas den som sakligt sett intar sådan ställning att han bör få full aktinsyn, bör få yttra sig över utredningsmaterialet och bör få del av beslutet; det gäller att säkerställa att den saken angår nära verkligen blir inkallad i handlägningsförfarandet. Enligt förslaget är det den som ansöker, anmäler etc. eller den som föreläggs, förbjuds etc. som är sakligt meriterad härtill. I vissa fall bör dock enligt förslaget även en tredje man kunna tilläggas partsställning. Sålunda kan personer med motstående intressen böra betraktas som part, t. ex. grannar i vissa byggnadsärenden samt tidigare tillståndshavare som skall höras över ansökan om tillstånd av samma slag. I fråga om avtalsförhållanden sägs, att det kan stå fullständigt klart att den som drabbas hårdast av ett förpliktande beslut inte är adressaten utan någon med vilken han har ett avtal angående den sak beslutet angår; denne avtalspart bör då rimligen behandlas som part. Hänsyn kan dock, framhålls i departementsförslaget, inte tagas till ett besluts alla kedje- och bieffekter på anhöriga, arbetsgivare, konsumenter

eller avtalsparter. I dessa och liknande fall blir det inte bara arten utan också styrkan av intresset i saken som får fälla utslaget när det gäller att bestämma om någon skall behandlas som part (s. 85—87).

I fråga om *besvärsrätten* uttalas i departementsförslaget att de skäl som talar för en restriktiv avgränsning av partsbegreppet inte gör sig gällande vid avvägningen av kretsen av besvärberättigade. Denna krets bör enligt förslaget vara så vid som besvärssakkunniga föreslagit. De saklegitimerade intressena i förvaltningsärenden är emellertid, framhålls det, mångskiftande och under ständig förändring; man nödgas därför falla tillbaka på den vedertagna, tämligen intetsägande abstrakta beskrivningen »den som beslutet angår». Enligt departementsförslaget skall alltså, i vad avser enskilt subjekt, besvärsrätt tillkomma part ävensom annan »som beslutet angår», därest detta går honom emot (s. 237).

Uppgifter om praxis

I. Besvärsrätt i tillståndsärenden för innehavare av motsvarande tillstånd (konkurrerande yrkesutövare)

Besvär som upptagits till prövning

1) Tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik

Enligt KF 25/10 1940 ang. yrkesmässig automobiltrafik m. m. får yrkesmässig trafik (linjetrafik eller beställningstrafik) endast bedrivas efter särskilt tillstånd (4 §). Sådant tillstånd meddelas för olika fall av biltrafiknämnden, länsstyrelsen eller trafiknämnden. Trafiktillstånd får meddelas endast om den ifrågasatta trafiken befinns behövlig och i övrigt lämplig (12 §).

Enligt förordningen skall tillfälle att yttra sig över ansökan om trafiktillstånd i princip beredas trafikföretag, sammanslutningar av utövare av yrkesmässig trafik samt andra som ärendet kan angå (8 och 9 §§).

Rörande frågan om vem som äger anföra besvär över beslut om tillstånd innehåller förordningen inget uttalande. Enligt 44 § skall sådant beslut anses ha kommit klagande till del den dag, då beslutet tillkännagivits genom anslag i vederbörande myndighets lokal.

Under år 1968 har hos Kungl. Maj:t förekommit ett flertal ärenden, vari besvär över beviljat trafiktillstånd anförts av företag eller person som tidigare meddelats tillstånd att bedriva enahanda rörelse inom samma område (kom.dep.). Besvären har i samtliga fall upptagits till prövning; förfarandet torde stå i överensstämmelse med sedan länge tillämpad praxis. Redogörelse för dessa fall synes därför ej erforderlig.

2) Tillstånd att bedriva handel under utsträckt affärstid

Enligt 2 § affärstidslagen 16/2 1966 skall kommunens styrelse (ev. kommunal nämnd) — om det för särskilt fall är påkallat med hänsyn till allmänhetens intresse — medge affärstid utöver den vanliga (d. v. s. vardagar kl. 8—20).

Lagen saknar närmare bestämmelser om ärendenas utredning och prövning liksom om vem som äger anföra besvär över meddelat beslut.

Enligt förut gällande butikstängningslag skulle vid prövningen av ansökan om motsvarande tillstånd hänsyn bl. a. tagas å ena sidan till det gagn för allmänheten och å andra sidan till de olägenheter för annan handel som skulle uppkomma vid bifall till ansökningsen (11 §). Ej heller denna lag innehöll föreskrift om vem som ägde anförä besvär. Däremot innehöll lagen — till skillnad från affärstidslagen — stadgande att klagande skulle anses ha fått del av tillståndsbeslut den dag, då beslutet tillkännagivits genom anslag i myndighetens lokal (18 §).

Under tiden för butikstängningslagens tillämpning synes Kungl. Maj:t ha plägat upptaga besvär som konkurrerande näringsidkare anförat över meddelat tillståndsbeslut (handels- och inrikesdep.). Detta har gällt såväl besvär av näringsidkare, vars rörelse regelmässigt skett under vanlig affärstid (»fast handel») som också besvär av den som med vederbörligt tillstånd bedrivit motsvarande försäljning under utsträckt tid (jfr SOU 1964: 27 s. 528 och JO 1961 s. 386).

Vid granskningen av 1968 års statsrådsprotokoll har något besvärssärende av liknande beskaffenhet ej anträffats (däremot har förekommit besvär av fackliga sammanslutningar, se nedan under rubriken »Besvärssätt för organisationer»).

3) Tillstånd till utskänkning av rusdrycker

Enligt rusdrycksförsäljningsförordningen 26/5 1954 erfordras i princip tillstånd av länsstyrelsen för rätt till utskänkning. Sådant tillstånd skall meddelas ett av Kungl. Maj:t godkänt detaljhandelsbolag, som emellertid inte själv får bedriva utskänkning utan skall överläta tillståndet till annan (22 §). Den som vill bedriva utskänkning skall göra anmälan därom hos intendenten för utskänkingsärenden, som i ärendet skall inhämta yttranden från vissa myndigheter och införskaffa den utredning i övrigt som erfordras. Ansökan om tillstånd skall därefter göras av detaljhandelsbolaget (27—29 §§). Bolaget må överläta medgiven rätt till utskänkning endast till den som gjort sig känd för ordentlighet och finnes med hänsyn till personliga egenskaper i övrigt och andra förhållanden lämpligen böra utöva rörelsen (40 §).

Förordningen innehåller ingen föreskrift om vem besvärssätt tillkommer. Rörande länsstyrelses beslut om tillstånd till årsutskänkning stadgas att beslutet (med visst undantag) skall kungöras i ortstidning och att besvärstiden skall räknas från dagen för första kungörandet (62 §).

Tidigare förordning på området innehöll i sak samma reglering av hithörande frågor.

Under tiden för den äldre förordningens tillämpning har förekommit att Kungl. Maj:t ansett innehavare av utskänkingsrättighet behörig anförä besvär över meddelat utskänkningstillstånd (finansdep.); jfr SOU 1964: 27 s. 529.

Något ärende rörande besvär av annan tillståndshavare har ej anträffats vid granskningen av 1968 års statsrådsprotokoll. Däremot har förekommit ett ärende vari besvär över meddelat tillstånd till årsutskänkning

i en stad anförts av två i staden boende privatpersoner. I besvären framhölls att det var olämpligt med rusdrycksutskänkning i den avsedda restauranten, då den var belägen invid ett friluftsbad där barn och ungdom samlades. I yttrande över besvären anförde kontrollstyrelsen att besvärsrätt tillkom envar som hade intresse av saken och därmed också varje kommunmedlem. I beslutet 29/8 1968 upptog Kungl. Maj:t besvären till prövning (finansdep. nr A 21).

I anslutning till förevarande spørsmål om besvärsrätt för innehavare av utskänkingsrättighet må antecknas att den som anmält sig önska bedriva utskänkning i viss lokal inte ansetts äga anföra besvär över beslut om avslag på detaljhandelsbolagets ansökan om utskänkningstillstånd beträffande den avsedda rörelsen (KM:ts beslut 14/7 1966; jfr JO 1967 s. 386).

4) Tillstånd att bedriva handel med begagnade föremål

Enligt KF 29/12 1949 ang. handel med skrot, lump och begagnat gods får handel ej utövas utan särskilt tillstånd. Sådant tillstånd må beviljas den som gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt anses lämplig (3 §).

Förordningen saknar närmare bestämmelser om ärendenas utredning och prövning liksom om vem som äger anföra besvär över meddelat beslut.

Tidigare gällande förordning på området innehöll i sak samma reglering av hithörande frågor.

Under tiden för den äldre förordningens tillämpning har förekommit att Kungl. Maj:t upptagit besvär av konkurrerande näringsidkare (handelsdep.); jfr SOU 1964: 27 s. 529.

Något ärende av liknande beskaffenhet har ej anträffats vid granskningen av 1968 års statsrådsprotokoll.

5) Tillstånd för sparbank att inrätta avdelningskontor

Enligt lagen 3/6 1955 om sparbanker erfordras tillstånd av bankinspektionen för inrättande av avdelningskontor i kommun, där sparbanken icke förut driver verksamhet vid huvudkontor eller avdelningskontor. Sådant tillstånd må lämnas endast om sparbanksverksamheten i kommunen finnes kunna vara till nytta för det allmänna (34 §).

Lagen saknar närmare bestämmelser om ärendenas utredning och prövning liksom om vem som äger anföra besvär över meddelat beslut.

Hos bankinspektionen anhöll en sparbank om tillstånd att inrätta avdelningskontor i ett samhälle, därvid framhölls att avsikten var att samtidigt nedlägga verksamheten vid två dithills bedrivna sparställen inom samma kommun. Över ansökningen inhämtades yttranden från tre andra sparbanker, vilkas verksamhetsområden omfattade ifrågavarande kommun. Bankinspektionen beslöt 30/6 1967 lämna det sökta tillståndet.

Över beslutet anfördes besvär av en av nyssnämnda tre sparbanker, vilken hade sitt huvudkontor i det samhälle där det medgivna nya avdelningskontoret skulle inrättas. I besvären hävdades bl. a. att inrättandet av av-

delningskontoret måste leda till osund konkurrens, som ej kunde vara till gagn för allmänheten.

Enligt beslut 2/2 1968 upptog Kungl. Maj:t besvärerna till prövning (finansdep. nr A 12).

. Bedömningen synes stå i överensstämmelse med sedan länge tillämpad praxis; även besvär av affärsbank synes prövas (jfr FT 1967 s. 80).

6) *Beslut om drivande av filialapotek*

Självständigt apotek innehas med personligt privilegium och drivs av innehavaren på eget ekonomiskt ansvar under de villkor som är förenade med privilegiets erhållande och utövande. Filialapotek sorterar under självständigt apotek såsom moderapotek och drivs av dess innehavare efter förordnande av socialstyrelsen, som enligt sin instruktion äger besluta om inrättande och upphörande av filialapotek. Sådant apotek ingår ekonomiskt sett som del i moderapotekets rörelse. Bestämmelser om vem som äger anföra besvär över socialstyrelsens beslut rörande filialapotek synes ej ha meddelats.

Efter förordnande av Kungl. Maj:t att visst apotek skulle upphöra och att i dess ställe filialapotek fick inrättas, beslöt socialstyrelsen 5/3 1968 om inrättande av filialapotek samt uppdrog åt innehavaren av visst apotek att inrätta och driva filialapoteket.

Häröver anfördes besvär av innehavaren av annat apotek under yrkande att uppdrag att driva filialapoteket i stället måtte meddelas honom. I besvärerna hävdades bl. a. att omsättningen i klagandens apoteksrörelse på grund av vissa omständigheter väsentligt nedgått och att filialapoteket därför erfordrades för att stärka underlaget för rörelsen. Socialstyrelsen framhöll i avgivet yttrande att man vid beslutets fattande inte tagit hänsyn till den ene eller andre apoteksinnehavarens ekonomiska intressen utan sökt organisera läkemedelsförsörjningen inom den aktuella regionen på det mest rationella sättet.

Genom beslut 5/7 1968 upphävde Kungl. Maj:t det överklagade beslutet och förordnade att uppdrag skulle givas klaganden att inrätta och tills vidare driva filialapoteket (socialdep. nr 4).

Besvär som ej upptagits till prövning

7) *Tillstånd att idka handel med preventivmedel*

Enligt KF 5/6 1959 om handel med preventivmedel erfordras tillstånd av polismyndighet för rätt att idka sådan handel annorstädes än i vissa inrättningar (1 §).

Närmare bestämmelser rörande prövningen av dylika ärenden återfinns i en kungörelse samma dag, varav framgår att hänsyn vid prövningen skall tagas till vissa omständigheter som är av betydelse för att rörelsen skall kunna drivas på ett hygieniskt, ordningsmässigt och eljest ur allmänhetens synpunkt tillfredsställande sätt; föreskrift saknas om att andra han-

delsidkare på området skall höras eller att deras intressen eljest skall beaktas. Ej heller har angivits vem som äger anföra besvär över meddelat beslut.

Tidigare förordning innehöll i sak samma reglering, såvitt nu är i fråga.

Vederbörande polismyndighet meddelade 18/1 1955 ett aktiebolag tillstånd att bedriva viss försäljning av preventivmedel. Över beslutet anfördes besvär av ett i samma bransch verksamt handelsbolag. Länsstyrelsen fann i beslut 22/12 1955 att besvären borde upptagas till prövning och undanröjde på anført skäl polismyndighetens beslut.

Häröver anförde aktiebolaget besvär hos Kungl. Maj:t, därvid framhölls att handelsbolaget ej var part eller hade sådant intresse i saken att det ägde talerätt.

I avgivet utlåtande anförde regeringsrätten att det ej anförts omständighet på grund varav målet kunde anses röra handelsbolagets rätt. Regeringsrätten hemställde att Kungl. Maj:t måtte med upphävande av länsstyrelsens beslut lämna handelsbolagets i målet förda talan utan vidare avseende (FT 1956 s. 362).

Genom resolution 15/6 1956 beslöt Kungl. Maj:t i enlighet med regeringsrättens hemställan (inrikesdep.).

(anm.: jfr särskilt ex. 4—6)

8) Godkännande av föreståndare vid körskola

Enligt vägtrafikförordningen 28/9 1951 får yrkesmässig utbildning av bil- eller motorcykelförare (körskola) ej bedrivas utan tillstånd av länsstyrelsen. Över ansökan om sådant tillstånd skall yttrande inhämtas av viss myndighet. Tillstånd må meddelas den som med hänsyn till vederhäftighet samt andra på frågan inverkan omständigheter befinns äga förutsättningar att bedriva körskola på sådant sätt, att det allmännas krav på god förarutbildning blir tillgodosett (36 § 1 mom.).

Vid körskola skall finnas ansvarig föreståndare, som efter ansökan godkänts av länsstyrelsen. Rörande kompetenskrav för föreståndare och prövning av sökandes lämplighet har meddelats närmare föreskrifter (36 § 2—4 mom.).

Frågan om vem som äger anföra besvär över beslut om tillstånd och godkännande som nu sagts är ej reglerad (76 §).

Sedan en person L. år 1965 erhållit tillstånd att bedriva körskola i Älvsbyn, beslöt länsstyrelsen i januari 1967 att meddela honom tillstånd att bedriva körskola jämväl i Piteå, för vilken körskola L. godkändes som föreståndare. Genom olika beslut, senast 2/10 1967, erhöLL L. tidsbegränsade godkännanden som föreståndare jämväl vid körskolan i Älvsbyn, enligt sistnämnda beslut längst till utgången av december 1967.

Häröver anfördes besvär av en person S., som i maj 1967 erhållit tillstånd att bedriva körskola i Älvsbyn. Enligt S. hade han av länsstyrelsens olika beslut bibragts uppfattningen att L. skulle avveckla körskolan i Älvsbyn och flytta verksamheten till Piteå. Med anledning härav hade S. ned-

lagt en av honom i annan stad bedriven körskoleverksamhet och i stället öppnat körskola i Älvsbyn. Det var emellertid inte ekonomiskt möjligt att bedriva två körskolor i detta samhälle; förhållandet skulle medföra att allmänhetens berättigade krav blev lidande.

Besvären tillstyrktes av ordföranden i länets trafikskoleförening, som bl. a. framhöll den utomordentliga vikten av att erforderliga ekonomiska förutsättningar förelåg för den yrkesgrupp som arbetade med körskoleutbildning.

I infortrat yttrande hemställde länsstyrelsen i första hand att besvären ej måtte upptas till prövning, enär länsstyrelsens beslut ej rörde S. I sak anfördes att L. måste anses lämplig att bedriva körskola.

Statens trafiksäkerhetsverk förordade i avgivet yttrande att besvären ej upptogs till prövning, då länsstyrelsens beslut ej rörde klagandens rätt.

Enligt beslut 7/3 1968 upptogs besvären ej till prövning, enär det överklagade beslutet icke kunde anses röra S:s rätt (kom.dep. nr 36).

(anm.: jfr särskilt ex. 4—6)

I anslutning till nu nämnda exempel må återges ett par fall där klagandena visserligen inte varit självständiga företagare inom verksamhetsområdet men likväl ansett sina intressen åsidosatta såsom anställda vid sådant företag.

9) Tillstånd att bedriva körskola

Betr. författningsbestämmelser, se under 8).

Vederbörande länsstyrelse meddelade 21/12 1967 en person B. tillstånd att bedriva körskola inom länet, därvid B. godkändes som föreståndare. Över beslutet anfördes besvär av en instruktör vid ett trafikinstitut i länet jämte tre andra personer som jämväl synes ha varit knutna till samma institut. I besvären hävdades att B. med hänsyn till vissa framkomna anmärkningar inte borde betros med tillstånd att bedriva körskola.

Av handlingarna framgår att institutet sedan några månader tillbaka bedrev körskoleverksamhet i länet och att det bildats genom sammanslagning av vissa tidigare verksamma körskolor. Även en av B. förut bedriven körskola hade uppgått i institutet; strax före tillståndets meddelande hade emellertid B. utträtt ur rörelsen.

I infortrat yttrande avstyrkte länsstyrelsen på anförda skäl bifall till besvären, »för den händelse Eders Kungl. Maj:t finner sig böra uppta besvären till prövning i sak».

Statens trafiksäkerhetsverk förordade i avgivet yttrande att besvären ej upptogs till prövning. Därvid erinrades att Kungl. Maj:t i ett år 1967 avgjort ärende funnit att fråga om vederbörandes lämplighet som tillståndshavare och föreståndare ej kunde anses beröra körskoleförenings rätt. Enligt yttrandet förelåg i princip enahanda förutsättningar i det nu aktuella besvärssärendet.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 29/3 1968 upptogs besvären ej till prövning, enär frågan om B:s lämplighet som innehavare av trafikskola och som föreståndare vid sådan ej kunde anses röra klagandenas rätt (kom.dep. nr 44).

10) Tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik

Betr. författningsbestämmelser, se under 1).

En person som meddelats tillstånd att bedriva beställningstrafik för personbefordran med två personbilar, anhöll jämte sin hustru och sina två barn att tillstånd måtte meddelas dem att gemensamt bedriva ifrågavarande trafik. Ansökningen lämnades utan bifall av trafiknämnden. Häröver anförde sökandena besvär hos länsstyrelsen. De framhöll därvid att avsikten med ansökan var att få behålla trafikrörelsen inom familjen och att en konsolidering av företaget därigenom skulle komma till stånd.

Genom beslut 14/12 1967 fann länsstyrelsen att trafiknämnden inte haft tillräcklig anledning att vägra klagandena det sökta tillståndet samt undanröjde därför det överklagade beslutet och överlämnade målet till trafiknämnden för ny handläggning.

Över länsstyrelsens beslut anfördes besvär av fem droskförare i den stad där stationsorten för beställningstrafiken var belägen. Klagandena hävdade att det var praxis att de till tjänsteåren äldsta droskförarna hade förtursrätt till lediga eller nya trafiktillstånd och att ett tillstånd att låta familjemedlemmar ingå som delägare i befintlig rörelse skulle innebära en brytning av denna praxis. Om så skedde, skulle rekryteringen av droskförare hämmas; de riskerade då att inte kunna bli egna företagare.

Kungl. Maj:t anförde i beslut 22/3 1968: Kungl. Maj:t finner visserligen att vid meddelande av trafiktillstånd för fysisk person endast en person bör ifrågakomma som innehavare av tillstånd, men enär överklagade resolutionen icke kan anses röra klagandenas rätt upptages besvären icke till prövning (kom.dep. nr 32).

I beslutet tillades att avskrift av Kungl. Maj:ts skrivelse i ärendet skulle överlämnas till samtliga länsstyrelser för kännedom och för delgivning med trafiknämnderna.

II. Besvärsrätt för nyttjanderättshavare i fråga om beslut som omedelbart angår fastighetsägaren

Besvär som upptagits till prövning

11) Fördelning av totalbelopp för maximihyror i statsbelånad fastighet

Enligt 1962 års numera upphävida bostadslånekungörelse må bostadslån beviljas endast under förutsättning, bl. a., att sökanden avger förbindelse att, därest lägenhet underkastas hyreskontroll enligt kungörelsen, ställa sig därav föranledda bestämmelser till efterrättelse (9 §).

Lägenhet i hus, som uppförts eller ombyggt med stöd av bostadslån, skall enligt kungörelsen i vissa fall vara underkastad hyreskontroll intill dess lånet till fullo betalats eller avskrivits. Hyreskontroll innebär att låntagaren ej må uttaga hyra för lägenheten med högre belopp än länsbostadsnämnden fastställt (*maximihyra*) eller i övrigt ersättning efter andra grunder än nämnden godkänt. De sammanlagda maximihyrorerna skall motsvara kapital- och driftskostnaderna för fastigheten, vilka kostnader skall beräknas på visst angivet sätt (12 §).

Enligt kungl. brev 3/5 1963 skall länsbostadsnämnden, vid bestämmande av maximihyror i hus med två eller flera lägenheter, fastställa en *högsta hyressumma* för samtliga hyreskontrollerade lägenheter; sådan summa skall fastställas i samband med det slutliga lånebeslutet. Sedan summan fastställts, har låntagaren att till det kommunala förmedlingsorganet inge förslag till *summans fördelning* på lägenheterna (= maximihyror). Förmedlingsorganet skall bereda hyresgäster och hyressökande tillfälle att ta del av förslaget och framställa erinringar däremot. Därefter skall förmedlingsorganet med eget yttrande insända förslaget och eventuella erinringar däremot till länsbostadsnämnden, som skall fastställa maximihyror för lägenheterna i överensstämmelse med låntagarens förslag, om ej synnerliga skäl till avvikelse därifrån föreligger. Bostadslåneförordningen saknade föreskrift om vem som ägde besvärsrätt.

Tidigare författningsbestämmelser innehöll enahanda föreskrifter, såvitt nu är i fråga.

Över länsbostadsnämnds beslut om fastställelse av ett av hyresvärden upprättat förslag till fördelning av högsta hyressumma anförde en hyresgäst besvär under yrkande att fördelningen måtte ske på visst annat sätt.

Bostadsstyrelsen fann i beslut 14/1 1960 att besvären ej kunde upptagas till prövning, enär hyresgästen ej var behörig att föra talan mot länsbostadsnämndens beslut. Enligt styrelsen ägde endast låntagaren (hyresvärden) anförda besvär över beslut om hyresfördelning.

Sedan hyresgästen fullföljt talan hos Kungl. Maj:t, inhämtades regeringsrättens utlåtande. Regeringsrätten hemställde att — enär länsbostadsnämndens beslut måste anses röra hyresgästens rätt — Kungl. Maj:t måtte pröva lagligt att med undanröjande av bostadsstyrelsens beslut visa målet åter till styrelsen för ny behandling (RÅ 1960 S 130).

Kungl. Maj:t beslöt 28/10 1960 i enlighet med regeringsrättens hemställan (soc.dep.).

I *regeringsrättens praxis* har nyttjanderättshavare tillerkänts besvärsrätt i fråga om vissa mot fastighetsägaren riktade förpliktande beslut, vilka författningsenligt kunnat riktas även mot nyttjanderättshavaren, t. ex. förbud av hälsovårdsnämnd att använda lägenhet för bostadsändamål. Vidare har regeringsrätten i ett år 1963 i plenum avgjort mål ansett att hyresgäst ägde klaga över byggnadsnämnds beslut om rivning av fastighet, ett beslut som skulle medföra att hyresavtalet på grund av stadgande i lag upphörde att gälla. Avgörandet innebar frångående av tidigare praxis och beslöts med 8 röster mot 8, därvid ordförandens röst var utslagsgivande (RÅ 1963 ref. 20).

Besvär som ej upptagits till prövning**12) Fastställelse av totalbelopp för maximihyror i statsbelånad fastighet**

Betr. författningsbestämmelser, se under 11).

I slutligt beslut 28/6 1966 rörande bostadslån för ombyggnad av ett flerfamiljshus godkände länsbostadsnämnden i ansökan angiven produktionskostnad samt fastställde den högsta hyressumman för lägenheterna till visst angivet belopp.

Sedan fastighetsägaren därefter uppgjort förslag till beloppets fördelning mellan de olika lägenheterna och detta hållits tillgängligt för hyresgästerna, inkom till länsbostadsnämnden en den 13/9 1966 dagtecknad skrift från ombudsmannen i en hyresgästförening i uppgiven egenskap av ombud för vissa hyresgäster i fastigheten. I skriften anfördes att någon erinran inte framställdes mot den princip för fördelningen av hyresbeloppet som kommit till uttryck i förslaget. Däremot hävdades att den till grund för hyresbeloppet lagda produktionskostnaden var avsevärt för hög och att en omprövning härav följaktligen var påkallad.

Genom beslut 27/2 1967 lämnade länsbostadsnämnden framställningen utan åtgärd. Därvid framhölls att besvär över det slutliga lånebeslutet ej anförts samt att förmedlingsorganet i avgivet yttrande inte funnit tillräckliga skäl föreligga för omprövning.

Över länsbostadsnämndens beslut anförde hyresgästföreningens ombudsman i sin förut angivna egenskap besvär hos bostadsstyrelsen. I besvären framhölls att hyresgästernas möjlighet att klaga över det slutliga lånebeslutet uppkom först i samband med att hyresfördelningsförslaget utställdes till deras kännedom.

Bostadsstyrelsen anförde i beslut 25/4 1968 följande: Enär hyresgästförening icke kan vara part i ärendet och i övrigt inte kan anses företräda intresse som ger den ställning som sakägare, prövar bostadsstyrelsen riktigt avvisa föreningens i ärendet förda talan.

Över bostadsstyrelsens beslut anförde hyresgästföreningens ombudsman besvär hos Kungl. Maj:t under åberopande av fullmakter från vissa av de hyresgäster, vars talan han tidigare sagt sig föra. I besvären anfördes att det sedan flera år ansetts att besvärsrätt tillkom hyresgäster i statsbelånad fastighet.

I avgivet yttrande framhöll bostadsstyrelsen att hyresgäster i statsbelånat hus enligt styrelsens mening endast ägde besvärsrätt i fråga om beslut om hyresfördelning. Styrelsen hade likväl prövat länsbostadsnämndens hyressättning och därvid inte funnit anledning till erinran mot de beslutade maximihyrorerna.

Kungl. Maj:t anförde i beslut 27/9 1968: Enär klagandena icke är behöriga att föra talan i ärendet, lämnar Kungl. Maj:t besvären utan bifall (inrikesdep. nr 27).

(anm.: jfr ex. 11)

13) Fastställelse av byggnadsplan

Enligt byggnadslagen antages byggnadsplan (liksom stadsplan) av fullmäktige (eller byggnadsnämnden) men skall för att bli gällande fastställas av länsstyrelsen. Innan byggnadsplan antages, skall enligt byggnadsstadgan (17 §) upprättat förslag utställas till granskning, varom kungörelse skall utfärdas. Underrättelse härom skall tillställas varje känd markägare som berörs av frågan och ej godkänt förslaget. Har upplysning vunnits om förhandenvaron av servituts- eller arrenderätt som berörs av planläggningen, skall underrättelse tillställas rättighetens innehavare, om han är känd och boende i riket. — Beslut om fastställelse av byggnadsplan skall tillställas envar som i ärendet framställt yrkande som genom beslutet helt eller delvis lämnats utan bifall (21 §).

Rörande talan mot länsstyrelsens beslut om fastställelse av bl. a. byggnadsplan och stadsplan stadgas i 150 § första stycket byggnadslagen att den som är missnöjd med beslutet har att inom viss tid anföra besvär hos Kungl. Maj:t. Om länsstyrelse till alla delar fastställt antaget förslag, må enligt tredje stycket samma paragraf klagan föras allenast av sakägare som i ärendet framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall.

Sedan ett av byggnadsnämnd antaget förslag till byggnadsplan fastställts av länsstyrelsen, anfördes besvär däröver av en skytteförening som sedan länge disponerade ett inom planen beläget område som skjutbana. Föreningen framhöll att en i planen upptagen väg dragits över skjutbanan och förklarade sig därför inte kunna godkänna planen, som upprättats utan att någon kontakt tagits med föreningen.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 26/4 1968 upptogs ej besvären till prövning, enär föreningen inte visat sig äga rätt enligt 150 § tredje stycket byggnadslagen att anföra besvär över länsstyrelsens beslut (kom.dep. nr 17).

I *regeringsrättens praxis* har besvärsrätt ej tillerkänts nyttjanderättshavare i ärenden rörande föreläggande för fastighetsägaren att ombygga, renovera eller eljest vidta åtgärd med fastigheten. Ej heller har hyresgäst ansetts behörig klagas över beslut om byggnadslov för rivning eller byggnadslov som förbundits med villkor att hyresgästens lägenhet ej vidare fick användas för bostadsändamål (jfr SOU 1962: 27 s. 526).

III. Besvärsrätt för fastighetsägare i fråga om beslut som omedelbart angår nyttjanderättshavare eller tillämnad köpare av fastigheten

a) Beslut som omedelbart angår nyttjanderättshavare

Besvär som upptagits till prövning

14) Dispens för uppförande av nybyggnad

Enligt vissa bestämmelser i byggnadslagen och byggnadsstadgan får nybyggnad ej företas utan tillstånd av länsstyrelsen. Detsamma gäller enligt naturvårdslagen i fråga om nybyggnad inom område som förklarats vara strandskyddsområde.

Föreskrifter om vem som äger besvärsrätt saknas i vidare mån än att det i naturvårdslagen stadgas att statens naturvårdsnämnd äger föra talan mot länsstyrelses beslut för tillvaratagande av naturvårdens intressen.

Sedan en nyttjanderättshavare anhållit om tillstånd att jämlikt ovan angivna föreskrifter uppföra ett fritidshus å viss fastighet, lämnade länsstyrelsen ansökningen utan bifall.

Över beslutet anförde nyttjanderättshavaren och fastighetsägaren gemensamma besvär hos Kungl. Maj:t. Fastighetsägaren inkom därefter med ytterligare skrifter.

I avgivet yttrande förklarade sig länsstyrelsen på anförda skäl ej vilja motsätta sig bifall till besvären.

Enligt beslut 13/9 1968 undanröjde Kungl. Maj:t, med hänsyn till vad länsstyrelsen anfört, det överklagade beslutet samt visade ärendet åter till länsstyrelsen för ny behandling (jordbruksdep. nr 20).

Besvär som ej upptagits till prövning

15) Byggnadslov för uppförande av nybyggnad

Enligt byggnadsstadgan får åtgärder som är att hänföra till nybyggnad ej företas utan byggnadsnämndens lov. Föreskrifter saknas om utredningsförfarandet. Beslut i ärende om byggnadslov skall översändas till sökanden. Om beviljat byggnadslov skall underrättelse tillställas markägaren eller annan sakägare som hörts i ärendet. I beslutet skall intas anmaning till sökanden att bevisligen underrätta grannar och andra som kan beröras av beslutet (58 §).

Föreskrifter om vem som äger klaga över beslut i byggnadslovsärende saknas i vidare mån än att besvärsrätt i särskilt angivna fall tillerkänts vissa kommunala och statliga myndigheter (71 och 72 §§).

Sedan en person beviljats byggnadslov för uppförande av ett fritidshus på av honom arrenderat område, överklagades beslutet av en granne. Länsstyrelsen fann att byggnadsnämnden ej ägt bevilja byggnadslovet utan länsstyrelsens medgivande. På grund härav och då den avsedda bebyggelsen skulle bli störande för landskapsbilden, upphävdes nämndens beslut.

Över länsstyrelsens beslut anfördes gemensamma besvär av nyttjanderättshavaren och fastighetsägaren. I besvären framhölls bl. a. att de hade gemensamt intresse av att byggnadslov beviljades, nyttjanderättshavaren genom att han kunde få sin tomtfråga ordnad och fastighetsägaren genom att han kunde få ett inkomstillskott på sin gård.

I enlighet med regeringsrättens hemställan fann Kungl. Maj:t i beslut 28/6 1968 att besvären av fastighetsägaren ej kunde upptas till prövning, enär han inte kunde anses äga behörighet att föra talan mot länsstyrelsens beslut (kom.dep. nr 100).

(anm.: jfr ex. 14)

b) Beslut som omedelbart angår tillämnad köpare**Besvär som upptagits till prövning****16) Tillstånd att förvärva jordbruksfastighet**

Enligt jordförvärvslagen 14/5 1965 må förvärv av jordbruksfastighet genom bl. a. köp ej ske utan tillstånd av lantbruksnämnd. Ansökan om tillstånd kan göras före eller inom viss tid efter fånget; av lagtexten framgår att ansökan skall göras av köparen eller den tillämnade köparen (1 och 2 §§).

Besvär får anföras över beslut om avslag å ansökan om förvärvstillstånd (15 §). Avslagsbeslut vinner laga kraft även om säljaren ej fått del därav (11 §).

Sedan en fastighetsägare genom köpeavtal överlåtitt sin egendom till fyra andra personer, anhöll de sistnämnda om förvärvstillstånd. Ansökningen avslogs av lantbruksnämnden, enär köpet måste anses ha en starkt pris-höjande effekt.

Över beslutet anförde säljaren (ensam) besvär hos lantbruksstyrelsen, som överlämnade besvären till Kungl. Maj:t för prövning (enligt 9 § jordförvärvskungörelsen äger lantbruksstyrelsen, om särskilda skäl föranleder det, överlämna anhängigt ärende till Kungl. Maj:t för prövning).

I beslut 21/10 1966 förklarade sig Kungl. Maj:t med hänsyn till i målet föreliggande omständigheter upptaga besvären till prövning samt meddelade det sökta tillståndet (jordbruksdep. nr 22).

17) Övertagande av bostadslån

Enligt bostadslånekungörelsen skall, om ny ägare till fastighet vill övertaga för fastigheten beviljat bostadslån, denne göra ansökan därom hos länsbostadsnämnden (37 §). Frågan om vem som äger besvärsrätt i dylika ärenden är ej reglerad.

Sedan en fastighetsägare, som år 1960 beviljats bostadslån, år 1966 överlåtitt fastigheten till annan person, anhöll säljaren och köparen hos länsbostadsnämnden att den sistnämnde måtte få överta lånet. Nämnden avslog ansökningen, enär köpeskillingen bedömdes vara för hög.

Häröver anförde säljaren och köparen gemensamma besvär hos bostadsstyrelsen, som genom beslut 5/10 1967 fann skäligt att, med upphävande av nämndens beslut, föreskriva att köpeskillingen ej skulle utgöra hinder för köparen att överta lånet, om den fastställdes till visst angivet belopp.

Över bostadsstyrelsens beslut anförde säljaren (ensam) besvär hos Kungl. Maj:t under yrkande att högre belopp måtte godtagas. I avgivet yttrande tillstyrkte styrelsen bifall till besvären.

Enligt beslut 5/9 1968 upphävde Kungl. Maj:t på anført skäl myndigheternas beslut och återförvisade ärendet till länsbostadsnämnden för ny handläggning (inrikesdep. nr 11).

Besvär som ej upptagits till prövning

18) *Tillstånd att förvärva jordbruksfastighet*

Betr. författningsbestämmelser, se under 16).

Sedan en fastighetsägare genom köpekontrakt överlåtit viss fastighet till annan person, anhöll den sistnämnde om förvärvstillstånd. Ansökningen avslogs av lantbruksnämnden, enär egendomen funnits böra tagas i anspråk för att underlätta bildandet av brukningsenheter med ändamålsenlig storlek och ägoanordning.

Över lantbruksnämndens beslut anförde köparen besvär hos lantbruksstyrelsen, som genom beslut 21/3 1968 ej fann skäl att göra ändring i överklagade beslutet.

Över lantbruksstyrelsens beslut anförde köparen och säljaren, var för sig, besvär hos Kungl. Maj:t. I avgivet yttrande avstyrkte lantbruksstyrelsen köparens besvär. Beträffande säljarens besvär förklarade sig styrelsen anse att säljaren saknade besvärsmätt och att dessa besvär följaktligen inte borde föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 25/7 1968 upptogs ej köparens besvär till prövning, enär de inkommit för sent. Säljarens besvär lämnades av Kungl. Maj:t utan åtgärd (jordbruksdep. nr 30).

(anm.: av beslutet framgår ej klart om säljarens besvär upptagits eller ej; det är också att märka att säljaren ej besvärade sig över lantbruksnämndens beslut; jfr ex. 16)

19) *Tillstånd att förvärva jordbruksfastighet*

Betr. författningsbestämmelser, se under 16).

Sedan en fastighetsägare träffat avtal om försäljning av sin egendom till annan person, anhöll köparen om förvärvstillstånd. Ansökningen avslogs av lantbruksnämnden, enär det bl. a. befunns att egendomen borde tagas i anspråk för att underlätta bildandet av brukningsenheter med ändamålsenlig storlek och ägoanordning.

Över beslutet anförde säljaren (ensam) besvär hos lantbruksstyrelsen, som genom beslut 4/9 1968 fann att sådana omständigheter inte framkommit att på grund därav talan fick föras av säljaren.

Över lantbruksstyrelsens beslut anförde säljaren besvär hos Kungl. Maj:t. I avgivet yttrande framhöll lantbruksstyrelsen att säljaren torde sakna besvärsmätt.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 19/12 1968 lämnades besvären utan bifall (jordbruksdep. nr 27).

(anm.: jfr ex. 16)

20) *Övertagande av bostadslån*

Betr. författningsbestämmelser, se under 17).

Sedan en fastighetsägare beviljats bostadslån, sålde han fastigheten till

annan person innan lånen utbetalts. I gemensam ansökan anhöll säljaren och köparen att den sistnämnde måtte få överta lånen. Ansökningen avslogs av länsbostadsnämnden, enär köpeskillingen ansågs för hög.

Över beslutet anförde säljaren (ensam) besvär. Bostadsstyrelsen upptog besvären till prövning men lämnade desamma utan bifall. Säljaren fullföljde sin talan hos Kungl. Maj:t.

Genom beslut 3/2 1967 fann Kungl. Maj:t besvären ej föranleda någon åtgärd (inrikesdep. nr 11).

(anm.: av beslutet framgår ej klart om besvären upptagits eller ej; enligt anteckning i departementsakten var det tveksamt om säljaren ägde besvärsrätt; jfr ex. 17)

B) Besvärsrätt för organisationer

I *besvärssakkunnigas förslag* anknöts besvärsrätten, som tidigare framhållits, i första hand till partsbegreppet. Med part avsåg de sakkunniga ej blott den »som saken rör» utan också »*sammanslutning som har att tillvarataga sina medlemmars intressen i visst i stadgarna angivet hänseende, i den mån saken rör medlem i sådant avseende*». Enligt förslaget skulle alltså organisationen i sin egenskap av part alltid ha besvärsrätt i sak som nu nämnts.

Rörande *fackföreningars* och liknande intresseorganisationers talerätt i ärenden, som rörde enskild medlem eller en grupp av medlemmar och ej i första hand organisationen själv, erinrade de sakkunniga att sådan rätt endast i begränsad utsträckning erkänts i praxis. När en organisation anhängiggjorde talan, brukade man emellertid i praktiken ordna saken på det sättet att organisationen bereddes tillfälle visa att dess företrädare befullmäktigats av medlemmen i fråga att föra hans talan. Enligt de sakkunniga borde självständig talerätt tillerkännas nu avsedda organisationer. Härom anfördes följande:

För de enskilda medlemmarna av en fackförening eller liknande organisation ter det sig emellertid ofta naturligt, att organisationen för deras talan i ärenden, som angå just sådana intressen, som denna har till uppgift att bevaka. Så mycket naturligare ter sig detta som man inom kollektivavtalsrätten t. o. m. gått så långt att den enskilde medlemmen tillåtes att föra talan, först om organisationen undandrager sig att göra detta (13 § lagen om arbetsdomstol). Vidare kan påpekas, att medlemskapet i en organisation kan sägas vara betingat bl. a. av behovet av sakkunnig hjälp i frågor angående anställning, arbetsvillkor m. m. Organisationen framstår därför i allmänhet som en naturlig ställföreträdare för medlem i alla fackliga ärenden. Den ordning, enligt vilken för närvarande fullmakt avkräves de föreringsfunktionärer, som i förvaltningsärenden föra talan för medlemmar, synes i många fall, då det är uppenbart, att talan föres enligt medlemmens önskan, innebära en onödig omgång.

Det skulle vara av obestridligt värde för de enskilda medlemmarna av

3 — Bihang till riksdagens protokoll 1969. 5 Saml. 2 avd. Nr 18

fack- och likartade sammanslutningar, om vederbörande organisation tillerkändes rätt att självständigt föra talan inför myndighet i ärende berörande dess fackintressen, oaktat ärendet närmast angår enskild medlem. Sammanslutningarna ha också ett betydande eget intresse av att få föra talan, särskilt i ärenden, vilka visserligen formellt röra blott en eller några få enskilda medlemmar men som reellt genom prejudicerande verkan kunna få betydelse för en större grupp. Intressekonflikter kunna visserligen uppstå mellan en enskild och hans organisation, men detta förhållande synes ej böra betraktas som ett hinder mot att organisation tillägges talerätt. En förutsättning är dock givetvis att den enskilde bevaras vid sin talerätt. De sakkunniga föreslå under hänvisning till det sagda en specialregel om saklegitimation av innehåll, att sammanslutning, som har att tillvarataga sina medlemmars intressen i visst i stadgarna angivet hänseende, kan vara part, d. v. s. får föra talan, i ärende, i den mån saken rör medlem i sådant avseende.

Beträffande frågan i vad mån besvärsrätt borde tillerkännas *ideell organisation* anförde besvärssakkunniga:

Svaret på frågan torde böra vara beroende av den styrka, med vilken de ideella intressena i fråga göra sig gällande i ärendet. Besvärsrätt torde sålunda icke böra anses tillkomma ideell organisation, vars intressen äro av mera perifer natur vid ärendets prövning. I övrigt synes emellertid naturligt och ändamålsenligt att ideell organisation tillåtes föra talan i förvaltningsförfarandet till främjande av sina syften. Härvid förutsättes, att denna erhållit en allmänt erkänd ställning att företräda det intresse varom är fråga.

Vid remissbehandlingen av besvärssakkunnigas betänkande yppades olika meningar rörande förslaget att tillerkänna sammanslutning ställning som part. Förslaget tillstyrktes av LO, SACO, TCO, Hyresgästernas riksförbund, Sveriges fastighetsägareförbund samt i en promemoria som utarbetats på grundval av överläggningar mellan företrädare för ett flertal organisationer inom näringslivet. Ett stort antal remissinstanser avstyrkte däremot förslaget eller framhöll att organisation i princip inte borde få föra talan för medlem på annat sätt än som ombud för denne. Andra remissinstanser hävdade att talerätten för organisation borde göras beroende av att medlemmen inte uttryckligen motsatt sig att talan fördes på hans vägnar. Vissa ytterligare synpunkter framfördes i frågan, såsom t. ex. att behovet av talerätt för organisation borde tillgodoses genom speciallagstiftning eller att det i varje särskilt fall finge prövas om organisationens intresse var så vägande att självständig talerätt borde tillerkännas organisationen.

Med hänsyn till vad som förekom vid remissbehandlingen har besvärssakkunnigas förslag om partsställning för sammanslutning ej förts vidare i *departementsförslaget*. Som förut nämnts har partsbegreppet i sistnämnda förslag fått en restriktiv avgränsning och ansetts endast böra omfatta dem som bör bli inkallade i handläggningsförfarandet redan i första instans. Det uttalas bl. a. att det skulle föra för långt och vara alltför krävande för myn-

digheterna om rätt till partsställning medgavs i samma utsträckning som besvärsrätt (s. 87).

I fråga om besvärsrätt skall enligt departementsförslaget, som ovan framhållits, gälla att sådan rätt tillkommer part och »annan som beslutet angår». Beträffande kretsen av de besvärberättligade sägs i förslaget endast att den bör vara så vid som besvärssakkunniga föreslagit; frågan om besvärsrätt för organisation berörs sålunda inte särskilt i detta sammanhang (s. 237).

Uppgifter om praxis

I. Besvärsrätt för fackförening och liknande intresseorganisation

a) Gynnande beslut

Besvär som upptagits till prövning

21) Tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik

Betr. författningsbestämmelser, se under 1).

Sedan trafiktillstånd beviljats viss person, anfördes besvär häröver av länets *lasttrafikbilägareförening*.

Enligt beslut 30/1 1953 upptog Kungl. Maj:t besvären till prövning (kom. dep.); jfr FT 1953 s. 362.

22) Överlåtelse av tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik

Enligt förordningen om yrkesmässig automobiltrafik må trafiktillstånd, då skäl föreligger, överlätas på annan efter medgivande av tillståndsmyndigheten. Ansökan om överlåtelse skall prövas med avseende å skälen och villkoren för överlåtelsen, lämpligheten hos den å vilken överlåtelsen ifrågasätts samt omständigheterna i övrigt (18 § 1 mom.). Föreskrifter saknas om vem som äger besvärsrätt.

Två personer anhöll att för dem meddelade tillstånd att bedriva beställningstrafik för personbefordran med nio bilar måtte få överföras på ett aktiebolag. Ansökningen avslogs av vederbörande trafiknämnder. Efter besvär fann länsstyrelsen att tillräcklig anledning ej förelåg att vägra sökt medgivande samt återförvisade målet för ny handläggning.

Över länsstyrelsens beslut anfördes besvär av *transportarbetarefackföreningen* i den stad som var stationsort för beställningstrafiken.

Enligt beslut 10/11 1967 upptog Kungl. Maj:t besvären till prövning; i överklagade beslutet gjordes ingen annan ändring än att giltighetstiden för medgivande till överlåtelse begränsades till utgången av år 1971 (kom. dep. nr 26).

(anm.: i vissa under år 1968 avgjorda ärenden har däremot av samma fackförening anförda besvär över beslut i enahanda ärenden ej upptagits till prövning, se ex. 26)

23) Återkallelse av tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik

Förordningen om yrkesmässig automobiltrafik saknar bestämmelser om vem som äger anföra besvär över beslut om återkallelse av trafiktillstånd.

Sedan magistraten i en stad återkallat för viss person meddelat trafik-tillstånd, upphävde länsstyrelsen efter besvär återkallelsebeslutet. Häröver anfördes besvär av stadens *transportarbetarefackförening* (som hos magi-straten begärt återkallelse).

I avgivet yttrande anförde regeringsrätten, att den i fall inom dess kom-petensområde som liknade det nu aktuella funnit besvärsrätt ej föreligga samt att regeringsrätten förty ansåg att besvären ej borde av Kungl. Maj:t upptas till prövning; en ledamot var av skiljaktig mening och ansåg att be-svären borde upptas till prövning »med hänsyn till den praxis med avseen-de å besvärsrättens omfattning, som i liknande mål tillämpats av Kungl. Maj:t i statsrådet». (RÅ 1956 K 520)

Enligt beslut 1/2 1957 upptog Kungl. Maj:t besvären till prövning (kom. dep.).

24) Tillstånd att idka handel under utsträckt affärstid

Betr. författningsbestämmelser, se under 2).

Ett företag beviljades tillstånd av kommunalnämnden att hålla en affärs-lokal öppen viss tid på söndagar under år 1968. Över beslutet anförde ve-derbörande avdelning av *Handelsanställdas Förbund* besvär hos länsstyrel-sen. I besvären hävdades att det inte förelåg något behov för allmänheten av ett kontinuerligt öppethållande under söndagar. Avdelningen anmärkte därjämte att den inte fått tillfälle yttra sig över den hos kommunalnämnden gjorda ansökningen.

Länsstyrelsen fann att besvären såsom för sent inkomna ej kunde upp-tas till prövning. Häröver klagade avdelningen hos Kungl. Maj:t.

Genom beslut 10/5 1968 undanröjde Kungl. Maj:t på anført skäl läns-styrelsens resolution och visade ärendet åter till länsstyrelsen för ny be-handling (handelsdep. nr 4).

Det må tilläggas att i förevarande slags ärenden även *köpmannaförbund* synes tillerkännas talerätt för till förbundet anslutna detaljhandelsföretag (jfr Kungl. Maj:ts beslut 12/1 1968, handelsdep. nr 11).

25) Tillstånd att idka jakt

Enligt jaktlagen får ej utan tillstånd av länsstyrelsen jakt idkas å vissa allmänna vatten m. m. (2 § 3 mom.). Närmare anvisningar rörande till-ståndsgivningen har utfärdats av Kungl. Maj:t, vari bl. a. sägs att jakten på ifrågavarande områden bör förbehållas den bofasta kustbefolkningen i egentlig mening. — Föreskrifter saknas om vem som äger anföra besvär över beslut i ärende som nu sagts.

Efter ansökan av en avdelning av Jägarnas riksförbund meddelade vederbörande länsstyrelse tillstånd för 110 namngivna medlemmar i avdelningen att bedriva jakt på säl och sjöfågel å vissa allmänna vatten m. m. Över beslutet anfördes besvär av länets *fiskareförbund*.

Enligt beslut 4/4 1952 upptog Kungl. Maj:t besvären till prövning (jordbruksdep.); jfr FT 1952 s. 107.

I *regeringsrättens praxis* har i några fall besvärsrätt tillerkänts facklig sammanslutning, t. ex. *ögonläkareförening och optikerförening* i ärende rörande förbud att å ögonpolikliniker utlämna skriftlig rekommendation av vissa optikerfirmor (år 1934) samt »Raus planterings intresseförening» i ärende rörande sanitära olägenheter från industriföretag (år 1948): jfr SOU 1964: 27 s. 530.

Besvär som ej upptagits till prövning

26) Överlåtelse av tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik

Betr. författningsbestämmelser, se under 22).

Innehavaren av ett tillstånd att bedriva beställningstrafik för personbefordran med två bilar anhöll om medgivande att överlåta tillståndet på ett aktiebolag. Ansökningen avslogs av trafiknämnden. Efter besvär fann länsstyrelsen att nämnden ej haft tillräcklig anledning att vägra medgivande samt visade målet åter till nämnden för ny handläggning.

Över länsstyrelsens beslut anfördes besvär av *transportarbetarefackföreningen* i den stad som var stationsort för beställningstrafiken. I besvären hävdades att tillståndets överlåtande på en juridisk person inte kunde medföra fördel vare sig för de i rörelsen anställda eller för konsumenterna; vad som föranlett ansökningen torde ha varit sökandenas personliga intresse att för all framtid erhålla dispositionsrätten över trafiktillståndet. — I avgivet yttrande hemställde länsstyrelsen i första hand att besvären måtte lämnas utan prövning, enär fackföreningen inte berördes av det överklagade beslutet.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 2/2 1968 upptogs ej besvären till prövning, enär överklagade beslutet inte kunde anses röra föreningens rätt; i beslutet erinrades att tillstånd till taxitrafik i bolagsform regelmässigt begränsades att gälla viss tid (kom.dep. nr 41).

Samma fackförening anförde även i ett senare ärende av enahanda beskaffenhet besvär hos Kungl. Maj:t. Ej heller dessa besvär upptogs till prövning; Kungl. Maj:ts beslut 19/4 1968 (kom.dep. nr 19).

(anm.: jfr ex. 22)

27) *Dispens från skyldigheten att i yrkesmässig trafik endast använda förare som innehar trafik kort*

Enligt förordningen om yrkesmässig trafik får ej någon tjänstgöra som förare i sådan trafik utan att, efter särskilt prövningsförfarande, ha erhållit trafik kort (27 §). Om tillstånd meddelas att för en tid av högst 6 månader bedriva beställningstrafik för godsbefordran, må tillståndet, om anledning föreligger därtill, förklaras gälla utan skyldighet att iakttaga vad nyss nämnts (12 § sista st.).

Ett åkeriföretag beviljades av länsstyrelsen tillstånd att under viss kortare tid år 1966 bedriva beställningstrafik för godsbefordran med fyra lastbilar, därvid förklarades att fyra namngivna personer fick anlitas som förare, oaktat de ej innehade trafik kort. Efter ansökan av företaget medgav länsstyrelsen genom beslut 12/9 1966 att ytterligare en person fick anlitas som förare i trafiken utan att han innehade trafik kort.

Över sistnämnda beslut anfördes besvär av *Svenska Transportarbetareförbundet*, som åberopade en av förbundet 11/5 1965 avlåten skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet. I skrivelsen erinrades att syftet med temporära trafik tillstånd — som kan ges efter förenklat remissförfarande — var att tillgodose tidsbegränsade eller oförutsedda trafik behov, såsom skogskörslor, vägarbeten o.d. På en del platser syntes emellertid, framhölls i skrivelsen, ansökningar om temporära trafik tillstånd ha förestavats mindre av hänsyn till aktuella trafik behov än av önskan att — genom den dispens möjlighet som var förenad med sådana tillstånd — ge förare utbildning för erhållande av trafik kort. En sådan utbildningsform var enligt förbundet av tvivelaktigt värde och medförde väsentliga nackdelar ur trafiksäkerhetssynpunkt. Förbundet erinrade härvid om den yrkesutbildning av lastbilsförare som förbundet bedrev tillsammans med Biltrafikens arbetsgivareförbund. Vissa åkeriföretag hade i samband med temporära trafik tillstånd sökt utnyttja hos dem anställda yrkesförare bland förbundets medlemmar att i anslutning till deras dagliga arbete tjänstgöra som instruktörer för förare som saknade trafik kort. Förbundet hade konsekvent avvisat sådana försök. Det måste enligt förbundet ligga såväl i samhällets som i arbetstagarnas och arbetsgivarnas intresse att förarutbildningen skedde i vettiga former och inte som diskutabla experiment. Förbundet anhöll därför om statsrådets ingripande för att åstadkomma restriktiva tillämpning av bestämmelsen om dispens för förare som saknade trafik kort.

I avgivet yttrande ifrågasatte länsstyrelsen om förbundet ägde besvärsrätt, då förbundet inte torde beröras av det överklagade beslutet. Om besvären upptogs borde de enligt länsstyrelsen likväl lämnas utan åtgärd, eftersom giltighetstiden för dispensen dåmera gått till ända.

Yttrande avgavs jämväl av Statens biltrafiknämnd, som på anförda skäl fann att länsstyrelsens beslut ej överrensstämde med grunderna för den

tillämpade bestämmelsen. Beträffande frågan om förbundets besvärsrätt framhöll nämnden att det aktuella beslutet avsåg en fråga av sådan principiell betydelse för förbundets medlemmar att förbundet enligt nämndens mening var behörigt att föra talan. Visserligen hade giltighetstiden för dispensen gått till ända, men enligt nämnden var det av vikt att frågan om det principiellt riktiga i länsstyrelsens beslut underkastades Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 3/5 1968 upptogs ej besvären till prövning, eftersom det överklagade beslutet ej kunde anses röra förbundets rätt (kom.dep. nr 18).

(Förbundets ovannämnda, år 1965 avlåtna framställning till vederbörande statsråd besvarades genom skrivelse 3/5 1968. Enligt skrivelsen skulle framställningen, över vilken yttrande avgivits av Statens biltrafiknämnd, ej föranleda vidare åtgärd, eftersom yrkestrafikförordningen var under omarbetning inom departementet.)

(anm.: jfr ex. 23)

28) Tillstånd att bedriva körskola

Betr. författningsbestämmelser, se under 8).

En person meddelades av länsstyrelsen tillstånd att bedriva körskola, därvid annan person godkändes som föreståndare under en tid av sex månader. Häröver anfördes besvär av en *trafikskoleförening* i länet under yrkande att beslutet måtte upphävas enär körskolan saknade personal med föreståndarkompetens.

Yttranden avgavs av länsstyrelsen och Statens trafiksäkerhetsverk. Länsstyrelsen framhöll att besvären inkommit för sent samt yttrade sig i övrigt i sak. Trafiksäkerhetsverket framhöll att länsstyrelsens beslut ej rörde föreningens rätt och förordade därför att besvären ej upptogs till prövning.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 22/3 1968 upptogs ej besvären till prövning, enär det överklagade beslutet inte kunde anses röra föreningens rätt (kom. dep. nr 37).

(anm.: jfr ex. 8)

29) Godkännande av föreståndare för körskola

Betr. författningsbestämmelser, se under 8).

Sedan tillstånd meddelats ett aktiebolag att bedriva körskola med viss person som föreståndare och med lokal i viss stad, anhöll bolaget att få anordna utbildning vid filial i annan stad. I anledning härav godkände länsstyrelsen viss person som föreståndare för skolans filial. Över beslutet anfördes besvär av en *trafikskoleförening* i länet, därvid åberopades att vissa anmärkningar framställts mot förhållandena inom körskolan och att polisutredning därom pågick.

I avgivna yttranden avstyrkte länsstyrelsen bifall till besvären under det

att Statens trafiksäkerhetsverk förordade att besvären ej upptogs till prövning; trafiksäkerhetsverket erinrade därvid att Kungl. Maj:t i tidigare mål funnit att frågan om en persons lämplighet som tillståndshavare och föreståndare ej kunde anses röra förenings rätt.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 8/3 1968 upptogs ej besvären till prövning, enär det överklagade beslutet inte kunde anses röra föreningens rätt (kom. dep. nr 42).

(anm.: jfr ex. 8)

I *regeringsrättens praxis* har besvärsrätt ej tillerkänts bl. a. *köpmannaförening* i fråga om beslut av hälsovårdsnämnd att godkänna kiosk för viss försäljning (RÅ 1940 S 359), *Sveriges Läkarförbund* i fråga om beslut av medicinalstyrelsen att meddela viss person legitimation som läkare (RÅ 1945 S 111) samt länsavdelning och lokalavdelning av *Svenska frisörföreningen* i fråga om beslut av hälsovårdsnämnd att godkänna viss lokal som frisersalong (RÅ 1958 I 90).

Vidare må nämnas att *hyresrådet* ej tillerkänt *hyresgästförening* besvärsrätt i fråga om beslut av hyresnämnd att tillåta hyresvärd uthyra bostadslokal för kontorsändamål (FT 1967 s. 85).

b) Förpliktande beslut

Besvär som ej upptagits till prövning

30) Föreläggande att borttaga kolonistugor som uppförts utan byggnadslov

Har byggnad uppförts utan erforderligt byggnadslov, är byggnadens ägare enligt 70 § byggnadsstadgan skyldig att undanröja det utförda i den mån byggnadsnämnden finner nödigt meddela föreläggande därom. Föreskrift saknas om vem som äger besvärsrätt i fråga om beslut som nu nämnts.

Sedan en förening av kolonistugeägare arrenderat vissa stadsägor, uppfördes på området 13 kolonistugor utan byggnadslov. Stugorna hade flyttats från ett annat område, där de under lång tid varit uppställda; ägarna av stugorna hade med kort varsel blivit uppsagda till avflyttning från sistnämnda område.

I ärendet upplystes från stadens sida att ovannämnda stadsägor var avsedda att tagas i anspråk för bostadsbebyggelse och att områdets exploatering i sådant syfte skulle försvåras, om tillstånd till ifrågavarande fritidsbebyggelse lämnades.

Genom beslut 16/12 1964 meddelade byggnadsnämnden föreläggande för de av föreningens medlemmar som olovligt uppfört kolonistugor att före viss dag ha borttagit stugorna.

Över beslutet anförde koloniföreningen, med instämmande av de förelagda medlemmarna, besvär hos länsstyrelsen under yrkande bl. a. att

på området uppförda stugor måtte få kvarligga till dess staden tog området i anspråk för bostadsbebyggelse.

Enligt beslut 8/12 1965 upptog länsstyrelsen besvären till prövning men fann ej skäl göra annan ändring i överklagade beslutet än att tidpunkten för stugornas bortflyttning bestämdes till viss senare dag.

Över länsstyrelsens beslut anförde *koloniföreningen*, med instämmande av ovannämnda medlemmar, besvär hos Kungl. Maj:t med fullföljande av sin hos länsstyrelsen förda talan. I avgivna yttranden avstyrkte byggnadsnämnden, länsstyrelsen och byggnadsstyrelsen bifall till besvären.

Regeringsrätten hemställde i avgivet yttrande att Kungl. Maj:t måtte finna föreningens besvär ej kunna upptagas till prövning, enär föreläggandet icke var riktat mot föreningen och det ej visats omständighet, på grund varav föreningen likväl skulle äga behörighet att föra talan i målet. Beträffande medlemmarnas besvär hemställde regeringsrätten att Kungl. Maj:t ej måtte finna skäl att göra annan ändring i länsstyrelsens beslut än att tidpunkten för stugornas bortflyttning bestämdes till 3 månader från dagen för Kungl. Maj:ts beslut.

Kungl. Maj:t beslöt 29/3 1968 i enlighet med regeringsrättens hemställan (kom.dep. nr 71).

I *regeringsrättens praxis* har besvärsrätt ej tillerkänts bl. a. *Sveriges skorstensfejares riksförbund* i fråga om beslut av brandstyrelse att uppsäga viss person från befattning som skorstensfejarmästare (RÅ 1952 I 261) samt *Sveriges fångvårdsmannaförbund* i fråga om beslut om disciplinär bestraffning av befattningshavare vid fångvården (RÅ 1961 Ju 182).

Vidare må nämnas att *försäkringsdomstolen* ej tillerkänt lokalavdelning av *Svenska metallindustriarbetareförbundet* besvärsrätt i fråga om beslut av riksförsäkringsverket rörande medlems rätt till ersättning från allmän sjukkasse (FD:s ref. 1962: 27).

c) Normbeslut

Besvär som upptagits till prövning

31) Lokala föreskrifter rörande fiskets bedrivande

Enligt fiskeristadgan äger länsstyrelsen att för länet eller del därav i lämplig utsträckning meddela särskilda bestämmelser om fiskets vård och bedrivande (14 §). I sådant ärende skall hållas sammanträde, till vilket skall kallas de fiskevattensdelägare och andra innehavare av enskild fiskerätt, vilkas rätt beröres av uppgjort förslag till lokala föreskrifter, ävensom yrkesfiskare och övriga av fisket i det avsedda området intresserade personer. Underrättelse om sammanträdet skall sändas till sammanlutning av yrkesfiskare samt, i lämplig utsträckning, till sammanlutningar av övriga personer som nyss nämnts (17 §).

Länsstyrelsens beslut skall anslås och kungöras, bl. a. i ortstidning. »Är någon missnöjd med beslutet» må klagan föras hos Kungl. Maj:t (41 §).

Sedan vederbörande länsstyrelse beslutat vissa ändringar i gällande lokala fiskestadga, innefattande bl. a. utvidgning av inom visst område gällande förbud mot allt fiske, anfördes besvär över beslutet av bl. a. en *fiskeintresseförening* och en *fiskeriförening* (sammanslutningar av i trakten bosatta yrkesfiskare).

Enligt beslut 28/6 1968 upptog Kungl. Maj:t besvären till prövning (jordbruksdep. nr 52 och 53).

Besvär som ej upptagits till prövning

32) Fastställelse av instruktion för stadsläkare

Enligt 1930 års allmänna läkarinstruktion skulle förslag till särskild instruktion för stadsläkare upprättas av stadsfullmäktige, varefter förslaget skulle underställas medicinalstyrelsens prövning och godkännande. Besvärsrätt tillkom »den som icke åtnöjes med styrelsens beslut».

Fullmäktige i en stad antog förslag till instruktion för stadsläkarna i staden enligt vilken instruktion bl. a. gällde, att det skulle åligga förste stadsläkaren att mot särskild ersättning handha sjukvården vid distriktsdispensären och epidemisjukstugan. Instruktionen överlämnades till medicinalstyrelsen för godkännande.

Genom beslut 30/5 1952 godkände medicinalstyrelsen instruktionen med viss formell jämkning.

Över beslutet anförde *Sveriges läkarförbund* besvär under yrkande att ovannämnda föreskrift om åliggande för förste stadsläkaren måtte utgå; enligt förbundet borde i instruktionen i stället utsägas att stadsläkarna ägde rätt att åtaga sig uppdrag som läkare vid dispensären och sjukstugan. I avgivet yttrande framhöll medicinalstyrelsen att besvärsrätt ej tillkom läkarförbundet.

Regeringsrätten hemställde i infordrat yttrande att besvären måtte lämnas utan saklig prövning, enär ej förebragts omständighet varpå läkarförbundet kunde grunda behörighet och föra talan mot medicinalstyrelsens beslut.

Kungl. Maj:t beslöt 22/5 1953 i enlighet med regeringsrättens hemställan (FT 1953 s. 359).

33) Vägrad fastställelse av lokal ordningsföreskrift

Enligt 23 § allmänna ordningsstadgan skall lokal ordningsstadga antagas av kommunens fullmäktige på förslag av eller efter hörande av de myndigheter, vilkas verksamhetsområden beröras därav. Fullmäktiges beslut skall underställas länsstyrelsens prövning. Föreskrift saknas om vem som äger besvärsrätt.

Fullmäktige i en stad beslöt antaga ett tillägg till den lokala ordningsstadgan för staden, innefattande förbud mot kringföringshandel inom viss del av stadens område.

Sedan beslutet överlämnats till länsstyrelsen med hemställan om fastställelse, beslöt länsstyrelsen på anförda skäl att lämna framställningen utan bifall.

Över beslutet anförde stadens *handelsförening* besvär under yrkande att den av fullmäktige antagna föreskriften måtte fastställas.

I enlighet med regeringsrättens hemställan (RÅ 1963 I 9) fann Kungl. Maj:t i beslut 5/3 1962 besvären ej kunna upptas till prövning, enär föreningen inte kunde anses äga att föra talan mot länsstyrelsens beslut (inrikesdep.).

II. Besvärsrätt för förening med ideellt syfte

a) Gynnande beslut

Besvär som upptagits till prövning

34) Tillstånd att bedriva utskänkning av öl

Enligt ölförsäljningsförordningen 23/3 1961 meddelas tillstånd till årsutskänkning av länsstyrelsen. Över ansökan om sådant tillstånd skall ytt-
rande inhämtas från polismyndigheten och kommunens fullmäktige, som skall höra nykterhetsnämnden. Kungörelse om beslut om tillstånd skall anslås hos länsstyrelsen. Föreskrift saknas om vem som äger besvärsrätt. Tidigare förordningar på området innehöll i sak samma reglering, såvitt nu är i fråga.

Över länsstyrelses beslut om tillstånd till årsutskänkning anfördes besvär av ett lokalt *nykterhetsförbund*. Över annat sådant beslut anfördes besvär av lokal *nykterhetskommitté* och av en *missionsförening*.

Enligt Kungl Maj:ts beslut 18/8 1933 resp. 15/3 1940 upptogs besvären till prövning (finansdep.); jfr SOU 1964: 27 s. 530.

I *regeringsrättens praxis* har besvärsrätt bl. a. tillerkänts en *kulturhistorisk förening* i fråga om byggnadslov för uppförande av toalettanläggning i en kulturpark (RÅ 1958 K 152).

Besvär som ej upptagits till prövning

35) Dispens för uppförande av nybyggnad

Enligt 67 § 1 mom. byggnadsstadgan må länsstyrelse, om särskilda skäl föreligger för tillstånd till nybyggnad som skulle innefatta tätbebyggelse inom område som ej ingår i stadsplan eller byggnadsplan, meddela sådant tillstånd. Föreskrift saknas om vem som äger besvärsrätt i fråga om sådana beslut.

Finns anledning antaga att nybyggnad skulle inom visst område komma att i väsentlig mån skada landskapsbilden, äger länsstyrelsen enligt 19 § naturvårdslagen förordna att sådan byggnad ej må utföras utan länsstyrelsens tillstånd. Rörande besvärsrätt sågs att talan mot länsstyrelses beslut föres genom besvär hos Konungen samt att statens naturvårdsnämnd äger föra sådan talan för tillvaratagande av naturvårdens intressen (40 §). — Enligt förut gällande bestämmelser hade besvärsrätt i sist angivet syfte tillagts bl. a. Svenska naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård.

Sedan vederbörande länsstyrelse förklarat att tillstånd att utan hinder av ett med stöd av strandlagen meddelat byggnadsförbud ej erfordrades för uppförande av en för vägförvaltningens behov avsedd garageanläggning, beslöt länsstyrelsen jämlikt 67 § 1 mom. byggnadsstadgan meddela vägförvaltningen tillstånd att utan hinder av gällande tätbebyggelseförbud på ifrågavarande fastighet uppföra förenämnda garageanläggning.

Över beslutet anfördes besvär av *hembygdsföreningen* i häradet samt länets *naturvårdsförbund*.

Enligt beslut 17/11 1967 fann Kungl. Maj:t, som erinrade om bestämmelserna i 19 och 40 §§ naturvårdslagen, varken föreningen eller förbundet ha visat sig äga behörighet att föra talan mot länsstyrelsens beslut samt upptog därför ej besvären till prövning (kom.dep. nr 17).

36) *Dispens för uppförande av nybyggnad*

Betr. författningsbestämmelser, se under 35) och 39).

Efter ansökan av enskild person om tillstånd att utan hinder av rådande strandskyddsförordnande uppföra vissa byggnader för fritidsändamål inom en landskommun, fann länsstyrelsen med stöd av 67 § byggnadsstadgan och 16 § naturvårdslagen skäligen meddela erforderligt tillstånd.

Över beslutet anfördes besvär av *Naturvännernas förening* i länets residensstad.

Enligt beslut 17/11 1967 upptog Kungl. Maj:t, som erinrade om bestämmelsen i 40 § naturvårdslagen, ej besvären till prövning enär föreningen inte visat sig äga behörighet att föra talan mot länsstyrelses beslut (kom. dep. nr 16).

37) *Godkännande av film för offentlig förevisning*

Enligt biografieförordningen 5/6 1959 må vid biografiföreställning ej förevisas film, som ej dessförinnan godkänts av statens biografbyrå. I förordningen anges de närmare grunder på vilka godkännande skall vägras. — Rörande besvärsrätt i fråga om beslut angående godkännande av film gäller enligt instruktionen för biografbyrå att »den som icke åtnöjes» med byråns beslut äger söka ändring genom besvär hos Kungl. Maj:t.

Sedan biografbyrån godkänt viss film för offentlig förevisning, anfördes besvär däröver av en person i uppgiven egenskap av representant för *Opi-*

nionsgruppen för skärpt filmcensur (i ärendet saknas uppgifter om opinionsgruppens organisation och verksamhet). I avgivet yttrande anförde biografbyrån att klaganden själv ej hade besvärsrätt och ej heller visat behörighet att uppträda som ombud för saklegitimerad part; besvären borde därför ej upptas till prövning.

Enligt beslut 16/2 1968 fann Kungl. Maj:t besvären ej kunna upptas till prövning, enär klaganden ej kunde anses behörig att föra talan mot biografbyråns beslut (utbildn.dep. nr 13).

(anm.: jfr ex. 34 och 38)

b) Normbeslut

Besvär som upptagits till prövning

38) Lokal trafikföreskrift

Enligt 61 § vägtrafikförordningen må erforderliga föreskrifter meddelas avseende bl. a. inskränkning i trafiken beträffande körriktning. Sådana föreskrifter meddelas av trafiknämnden. Om lokal trafikföreskrift ej skall tillkännages genom vägmärke, skall kungörelse därom utfärdas i viss angiven ordning. Bestämmelser saknas om vem som äger besvärsrätt.

Sedan trafiknämnden i en stad meddelat föreskrift om inskränkning i trafiken beträffande körriktning på vissa gator, anförde *Yrkesbilisternas klubb* besvär över beslutet. Vederbörande länsstyrelse fann besvären ej förtjäna avseende.

Över länsstyrelsens beslut anförde klubben besvär hos Kungl. Maj:t (i ärendet saknas uppgift om klubbens organisation och verksamhet). I avgivet yttrande hemställde länsstyrelsen att besvären ej måtte föranleda ändring i överklagade beslutet.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut 28/6 1968 lämnades besvären utan bifall (kom.dep. nr 68).

I *regeringsrättens praxis* har besvärsrätt bl. a. tillerkänts *Föreningen Hälsofrämjandet* i en stad i fråga om beslut om fluoridering av vattenledningsvattnet i staden (RÅ 1961 ref. 51).

Besvär som ej upptagits till prövning

39) Förordnande om strandskyddsområden

Enligt 15 § naturvårdslagen äger länsstyrelsen, för att åt allmänheten trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv, förordna att visst strandområde skall vara strandskyddsområde. Inom sådant område får enligt 16 § samma lag vissa närmare angivna byggnads- och anläggningsarbeten ej företas utan tillstånd av länsstyrelsen. Vägras sådant tillstånd, är under viss i 28 § angiven förutsättning fastighetsägaren eller inneha-

vare av nyttjanderätt eller annan särskild rätt till fastigheten berättigad till ersättning av kronan. — Om förordnande enligt 15 § är avsett att gälla längre tid än 6 månader, skall kungörelse om förslag till förordnandet utfärdas med föreläggande för sakägarna att inom viss tid framställa erinringar mot förslaget. Beslut om förordnande enligt 15 § skall införas i länskungörelserna samt, om så finnes erforderligt kungöras i ortstidning eller tillkännages på annat lämpligt sätt. — Rörande besvärsrätt sägs, att talan mot länsstyrelses beslut föres genom besvär hos Konungen samt att statens naturvårdsnämnd äger föra sådan talan för tillvaratagande av naturvårdens intressen (40 §).

Vederbörande länsstyrelse beslöt med stöd av 15 § NvL förordna att samtliga inom länet belägna stränder skulle vara strandskyddsområden i den omfattning som angavs i beslutet. Förordnandet skulle gälla för en tid av 6 månader i avvaktan på närmare utredning rörande behovet av permanent strandskydd.

I gemensam skrivelse till Kungl. Maj:t ifrågasatte två *provinsförbund av RLF* om det var nödvändigt att vidta en så omfattande åtgärd som den av länsstyrelsen beslutade. I skrivelsen uttrycktes tvivel om länsstyrelsens möjligheter att bemästra de många dispensansökningar som måste bli följden av beslutet. Därjämte framhölls att tillräckliga medel ej syntes stå till förfogande för utbetalning av författningsenliga ersättningar; även om ersättning i anledning av avslag på dispensansökningar utbetalades, var detta av ringa värde för de många människor som lämnat sin hembygd men som ville ha kvar förbindelsen genom att där uppföra fritidshus. Förbunden hemställde att Kungl. Maj:t ville pröva ärendet samt att, om länsstyrelsens beslut fastställdes, sådana resurser ställdes till länsstyrelsens förfogande att ovan angivna olägenheter kunde förebyggas.

I avgivet yttrande anförde länsstyrelsen att det framstod som oklart vilka intressen förbunden närmast företrädde samt att det ur denna synpunkt syntes tveksamt om förbunden kunde anses behöriga att föra talan i ärendet. Om besvären upptogs till prövning hemställdes på återopade skäl att desamma måtte lämnas utan bifall.

Enligt beslut 12/1 1968 fann Kungl. Maj:t besvären ej kunna upptagas till prövning, eftersom förbunden inte visat behörighet att föra talan mot länsstyrelsens beslut. Förbundens framställning i övrigt föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd (jordbruksdep. nr 56).

40) Fastställelse av stadsplan

Betr. författningsbestämmelser, se under 13).

Genom beslut 2/7 1968 fastställde vederbörande länsstyrelse ett av kommunalfullmäktige antaget förslag till stadsplan för viss del av en köping. Över beslutet anfördes besvär av styrelsen för *Föreningen Hem och Skola* i ett av planen berört område. Föreningen hade före planens antagande framställt yrkande om att ytterligare utredning i nedan angivet hänseende skulle företagas.

I besvären påtalade föreningen att flera skolor enligt planen placerats i närheten av en mycket starkt trafikerad järnvägslinje. Enligt föreningen hade vederbörlig hänsyn ej tagits till de risker för fysiska och psykiska skador samt sämre studieresultat som det innebar att låta barn och ungdom vistas i en omgivning med den bullernivå varom här var fråga. Föreningen hade tagit som sin uppgift att föra skolelevernas talan gentemot myndigheter, vars beslut hotade barnens hälsa. Som representant för de föräldrar, vars barn skulle gå i de planerade skolorna, utvecklade föreningen närmare sina synpunkter i ärendet. Avslutningsvis påyrkades en noggrannare utredning av bullerproblemen, därvid framhölls att varken barnavårdsnämnden eller hälsovårdsnämnden fått tillfälle yttra sig i saken.

I avgivet yttrande framhöll länsstyrelsen att besvären ej anförts av sådan sakägare som avsågs i 150 § byggnadslagen. I ett bifogat yttrande av köpingen erinrades att kretsen av besvärberättigade författningsenligt begränsats till att omfatta endast dem som hade en s. k. sakrätt till mark inom planområdet (markägare samt servitutinnehavare och arrendatorer). Av hänsyn till den kommunala självstyrelsens intressen hade sålunda endast de som på ett omedelbart, privatekonomiskt sätt berördes av planen klagorätt. Enskilda och organisationer som hade ett mera medelbart intresse av planen kunde emellertid inom den kommunala självstyrelsens ram påverka beslut i planärenden. Föreningen Hem och Skola var en målsmanorganisation som inte hade till uppgift att bevaka markägareintressen. Varken föreningen eller någon av dess styrelseledamöter var sakägare i det aktuella planärendet. De saknade därför enligt köpingens mening behörighet att anföra besvär över det meddelade fastställelsebeslutet.

Enligt beslut 29/8 1968 upptog ej Kungl. Maj:t besvären till prövning, enär föreningen inte visat sig äga behörighet att föra talan i planärendet (kom.dep. nr 6).

Bilaga 4

Sammanställning av expeditionstiderna för regleringsbrev för budgetåret 1968/69

Rskr		K.M:ts beslut	Exp.
	<i>Justitiedepartementet</i>		
12.3.68	Vissa anslag till polisväsendet.....	3.5.68 a—d)	2.7.68
12.3.68	Anslag till avlöningar och omkostnader för kriminalvårdsstyrelsen m. m.....	10.5.68 a) b)	19.7.68 2.7.68
12.3.68	Anslag till avlöningar och omkostnader för fångvårdsanstalterna m. m.....	10.5.68 a) b)	19.7.68 2.7.68
12.3.68	Anslag till viss utrustning för fångvårdsanstalterna m. m. ..	10.5.68	2.7.68
12.3.68	Anslag till skyddskonsulentorganisationen m. m.....	10.5.68	2.7.68
12.3.68	Anslag till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond.	10.5.68	2.7.68
12.3.68	Anslag till förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	10.5.68	2.7.68
12.3.68	Anslag till vissa byggnadsarbeten för kriminalvården.....	10.5.68	2.7.68
12.3.68	Anslag till läns- och distriktsåklagarmyndigheterna.....	28.5.68	3.7.68
12.3.68	Disposition av anslaget Ersättning till domare, vittnen och parter.....	28.6.68	12.7.68
	19 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68		
	<i>Försvarsdepartementet</i>		
21.5.68	Organisation av försvarets materielverk	28.5.68	1.7.68
2.4 och 27.5.68	Regleringsbrev I ang. vissa anslag under IV huvudtiteln ...	28.5.68	23.7.68
2.4.68	Vissa anslag (länsstyrelsen i Kristianstads län).....	28.5.68	1.7.68
27.5.68	Stat för försvarets fastighetsfond.....	6.6.68	9.7.68
27.5.68	Investeringsanslag under statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond.....	6.6.68	17.7.68
27.5.68	Investeringsanslag under försvarets fastighetsfond.....	6.6.68	17.7.68
27.5.68	Investeringsanslag under försvarets fabriksverks fond m. m.	6.6.68	9.7.68
2.4 samt 8, 21 och 27.5.68	Regleringsbrev II ang. vissa anslag under IV huvudtiteln ..	6.6.68	1.8.68
2.4 och 27.5.68	Anslag till vissa skyddsrumsanläggningar m. m.	6.6.68	1.7.68
2.4 och 27.5.68	Vissa anslag (civilförsvarsstyrelsen).....	6.6.68	23.7.68
27.5.68	Anslag till förband med särskild budget	6.6.68	29.7.68
27.5.68	Disposition av anslagen Försvarsstaben: Avlöningar och omkostnader	28.6.68	29.7.68
2.4.68	Disposition av anslaget Vissa nämnder.....	28.6.68	29.7.68
2.4.68	Disposition av anslaget Militärmusiken: Materiel	28.6.68	29.7.68
2.4.68	Disposition av anslaget Forslagsverksamhet.....	28.6.68	29.7.68
2.4.68	Disposition av anslagen Militärmusiken: Avlöningar och reseersättningar m. m.....	28.6.68	29.7.68

2 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68.

Rskr		K.M:ts beslut	Exp.
	<i>Socialdepartementet</i>		
26.3.68	Anslag till öppen hälso- och sjukvård	10.5.68	12.7.68
26.3.68	Anslag till statens socialvårdskonsulenter m. m.	10.5.68	1.7.68
26.3.68	Anslag till kurser för vissa utländska läkare och tandläkare m. m.	17.5.68	12.7.68
8.5.68	Anslag till hjälpmedel för handikappade m. m.	17.5.68	1.7.68
26.3.68	Anslag till ungdomsvård m. m.	28.5.68	12.7.68
26.3.68	Anslag till karolinska sjukhuset m. m.	6.6.68	12.7.68
26.3 och 9.5.68	Anslag till akademiska sjukhuset i Uppsala m. m.	6.6.68	12.7.68
26.3.68	Anslag till vissa kommunala undervisningssjukhus m. m.	6.6.68	12.7.68
26.3. och 27.5.68	Anslag till statens institut för folkhälsan och arbetsmedi- cinska institutet.	6.6.68	12.7.68
26.3.68	Anslag till bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda m. m.	6.6.68	9.7.68

23 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68

	<i>Kommunikationsdepartementet</i>		
4.4.68	Anslag till kommunikationsdepartementet, planväsendet, vägväsendet, trafiksäkerhet, sjöfart, institut m. m., diverse	6.6.68	18.7.68
4.4.68	Anslag till länsstyrelserna	6.6.68	2.7.68
4.4.68	Anslag till lokala exekutionsorganisationen.	6.6.68	16.7.68
4.4.68	Anslag till fogderiorganisationen.	6.6.68	2.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till planverket.	3.5.68	3.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till byggnadsstyrelsen.	3.5.68	19.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till statens järnvägar.	3.5.68	15.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till luftfartsverket.	3.5.68	7.8.68
26.3.68	Investeringsanslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten.	3.5.68	19.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till garanti till ABA.	3.5.68	19.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till vägverket.	3.5.68	19.7.68
26.3.68	Investeringsanslag till sjöfartsstyrelsen.	3.5.68	19.7.68

2 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68

	<i>Finansdepartementet</i>		
19.3.68	Anslag till statens institut för hantverk och industri m. m.	28.5.68	5.7.68
30.5.68	Anslag till riksdagen och dess verk m. m.	28.6.68	15.7.68
30.5.68	Stat för statens allmänna fastighetsfond.	28.6.68	15.7.68
27.5.68	Allmän beredskapsstat.	28.6.68	15.7.68
30.5.68	Stat för riksgäldsfonden.	28.6.68	15.7.68
30.5.68	Anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.	28.6.68	15.7.68
30.5.68	Statsregleringen.	28.6.68	15.7.68
30.5.68	Riksstat.	28.6.68	15.7.68
19.3.68	Driftstat för statens vattenfallsverk.	28.5.68	4.7.68
19.3.68	Anslag till industri, bergsbruk, energiförsörjning m. m.	28.5.68	5.7.68
27.5.68	Teckning av aktier i Sveriges Investeringsbank AB.	6.6.68	2.7.68
8.5.68	Teckning av aktier i Kalmar Verkstads AB.	6.6.68	16.7.68
30.5.68	Teckning av aktier i Utvecklingsaktiebolaget.	28.6.68	16.8.68
30.5.68	Bidrag till Ingeniörsvetenskapsakademien.	6.6.68	1.8.68
27.5.68	Anslag till atomenergiverksamhet samt teknisk provning och standardisering.	6.6.68	25.7.68
30.5.68	Anslag till finansiellt utvecklingsbistånd.	28.6.68	24.7.68
30.5.68	Anslag till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete	28.6.68	25.7.68

4 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68.

Rskr		K.M:ts beslut	Exp.
	<i>Utbildningsdepartementet</i>		
5.3.68	Anslag till utbildningsdepartementet.....	6.6.68	3.7.68
5.3, 20 och 26.4 samt 8, 14 och			
27.5.68	Anslag till allmänna kultur- och bildningsändamål.....	6.6.68	29.7.68
5.3.68	Anslag till kyrkliga ändamål.....	6.6.68	1.7.68
5.3 och			
30.5.68	Anslag till skolväsendet, centrala och regionala myndigheter m. m.....	6.6.68	17.7.68
5.3.68	Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete.....	28.5.68	2.7.68
5.3 samt 16,27 och			
30.5.68	Anslag till obligatoriska skolväsendet m. m.	6.6.68	17.7.68
5.3 samt			
16 och			
30.5.68	Anslag till gymnasiala skolor m. m.....	6.6.68	17.7.68
5.3 och			
30.5.68	Anslag till investeringsbidrag.....	6.6.68	17.7.68
26.3.68	Anslag till högre utbildning, centrala myndigheter m. m....	6.6.68	11.7.68
26.3 och			
27.5.68	Anslag till universiteten m. m.	6.6.68	13.8.68
26.3.68	Anslag till vissa högskolor m. m.....	6.6.68	1.8.68
26.3.68	Anslag gemensamt för universitet och högskolor.....	6.6.68	16.7.68
26.3 och			
2.4.68	Anslag till vissa forskningsändamål.....	6.6.68	16.7.68
3.5.68	Anslag till inredning och utrustning.....	28.5.68	16.7.68
5.3 och			
27.5.68	Anslag till övnings- och yrkeslärarutbildning.....	28.6.68	30.7.68
5.3 och			
16.5.68	Anslag till fortbildning.....	6.6.68	17.7.68
26.3.68	Anslag till vuxenutbildning.....	6.6.68	17.7.68
2.4.68	Anslag till studiesociala ändamål.....	28.5.68	2.7.68
2.4.68	Anslag till internationellt-kulturellt samarbete.....	6.6.68	16.7.68
5.3 samt			
3 och			
14.5.68	Kapitalbudgeten.....	28.5.68	6.7.68

1 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68

Jordbruksdepartementet

26.3 och			
3.4.68	Anslag till jordbruksdepartementet m. m.....	19.4.68	3.7.68
23.4.68	Anslag till naturvårdsforskning och bidrag till avloppsre- ningsverk.....	26.4.68	3.7.68
22.5.68	Reglering av priserna på vissa jordbruksprodukter m. m....	6.6.68	15.7.68
30.5.68	Samordning och effektivisering av statens skogsföretag.....	6.6.68	9.7.68

2 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68

Rskr		K.M:ts beslut	Exp.
	<i>Inrikesdepartementet</i>		
26.4.68	Anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsförmedlingen	3.5.68	25.7.68
26.4.68	Anslag till allmänna beredskapsarbeten m. m.....	3.5.68	12.7.68
18.4.68	Anslag till statens utlänningskommission.....	3.5.68	8.7.68
3.5.68	Anslag till kontant stöd vid arbetslöshet.....	17.5.68	8.7.68
17.5.68	Anslag till bostadsstyrelsen m. m.....	28.5.68	5.7.68
17.5.68	Anslag till företagareföreningar m. m.....	28.6.68	1.8.68
26.4.68	Anslag till särskilda stödåtgärder i glesbygder.....	28.6.68	8.7.68

15 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68

	<i>Civildepartementet</i>		
30.5.68	Täckningsanslag under XII huvudtiteln.....	28.6.68	12.7.68

2 regleringsbrev har expedierats före 1.7.68.

Inom *utrikes- och handelsdepartementen* har samtliga regleringsbrev (4 resp. 19) expedierats före 1.7.68.

Bilaga 5

Vissa ärenden rörande bostadslån och förbättringslån**Vissa bestämmelser av intresse***KK om bostadslån 5 okt. 1962 (nr 537)*

9 §

Bostadslån må beviljas endast under förutsättning att sökanden avgiver förbindelse att, därest lägenhet underkastas hyreskontroll enligt denna kungörelse, ställa sig därav föranledda föreskrifter till efterrättelse.

Avser lånet ny- eller ombyggnad skall sökanden tillika förbinda sig

a) att utföra byggnadsföretaget på tid, som länsbostadsnämnden bestämmer;

b) att iakttaga de föreskrifter rörande byggnadsföretagets utförande i övrigt, som länsbostadsnämnden må meddela;

c) att, där länsbostadsnämnden så föreskriver, till nämnden lämna fullständig redovisning av kostnaderna för byggnadsföretaget; samt

d) att underkasta sig i 29 § föreskriven byggnadskontroll och hålla byggnaden tillgänglig för besiktning enligt samma paragraf.

Bostadsstyrelsens anvisningar:

Tid för påbörjande av byggnadsföretag

9: A Såsom förutsättning för beviljande av lån till ny- eller ombyggnad skall gälla, att byggnadsföretaget icke har påbörjats när beslut i låneärendet meddelas. Undantag från detta villkor må göras enligt bestämmelserna under 9: B och C.

9: B Länsbostadsnämnden äger, om särskilda skäl föranleda därtill, lämna medgivande till påbörjande av byggnadsföretaget innan lånebeslut meddelas. Kan nämnden icke inom ramen för de medel, som stå till dess förfogande för långivningen, meddela lånebeslut under det kalenderår då företaget är avsett att påbörjas, må dock medgivande som nu sagts lämnas endast i den omfattning bostadsstyrelsen bestämmer (K. br. 3/5 1963).

9: C Har byggnadsföretaget påbörjats utan att länsbostadsnämnden lämnat medgivande därtill, må lån beviljas endast om synnerliga skäl föreligga.

Byggnadsföretag skall anses påbörjat när schaktning, sprängning eller annat grundarbete har inletts. Dock må, när fråga är om småhus, som skall bebos av låntagaren, schaktning utföras utan att företaget därigenom skall anses påbörjat.

Ombyggnadsföretag skall anses påbörjat jämväl när arbetet med rivning i den befintliga byggnaden har börjat. Härvid skall bortses från arbete som erfordras för att utröna byggnadens skick.

Ett gruppbygge anses i förevarande hänseende som ett enda företag. Omfattar gruppen två eller flera etapper med skilda lånebeslut anses dock varje etapp som ett särskilt företag.

18 §

Övergår fastigheten eller tomträtten till ny ägare eller tomträttshavare, skall denne, därest han önskar övertaga lånet, hos länsbostadsnämnden göra ansökan därom inom sex månader från den dag fastigheten eller tomträtten övergick till honom. Ansökningen skall innehålla en på heder och samvete avgiven försäkran rörande storleken av det vederlag, som må ha betingats. Länsbostadsnämnden prövar huruvida ansökningen med hänsyn till vederlagets storlek och övriga omständigheter må bifallas. Göres ej ansökan eller avslås densamma, skall nämnden, där ej särskilda skäl föranleda till annat, uppsäga lånet till inbetalning.

Avser lånet småhus och har kommunen icke åtagit sig ansvar för lånet enligt 8 §, må, om huset skall bebos av den nye ägaren eller tomträttshavaren, ansökningen ej bifallas med mindre kommunen åtager sig sådant ansvar.

Bostadslånekungörelsen 1 sept. 1967 (nr 552)

(trädde i kraft 1 jan. 1968)

14 §

Bostadslån utgår icke för ny- eller ombyggnad som redan har påbörjats när låneansökningen prövas, om ej synnerliga skäl eller medgivande enligt andra stycket föreligger.

Om särskilda skäl föreligger, kan länsbostadsnämnden medge att byggnadsföretaget påbörjas innan låneansökningen prövas. Rymmes ej lånet inom den ram som gäller för nämndens beslut om lån, får sådant medgivande lämnas endast i den utsträckning bostadsstyrelsen bestämmer.

37 §

Övergår fastigheten eller tomträtten till ny ägare eller tomträttshavare och vill denne övertaga bostadslånet, skall han ansöka därom hos länsbostadsnämnden inom sex månader från den dag fastigheten eller tomträtten övergick till honom. Avser lånet småhus som skall bebos av den nye ägaren eller tomträttshavaren, får lånet ej övertagas om kommunen icke åtagit sig ansvar enligt 13 §.

Om medgivande att övertaga lån ej sökes eller lämnas, skall nämnden säga upp lånet såvida icke särskilda skäl föreligger.

Övergångsbestämmelser till 1967 års bostadslånekungörelse

3. Om ej annat följer av 4—8, skall äldre bestämmelser tillämpas på lån och bidrag som beviljats enligt någon av de kungörelser som anges under 2.

8. Bestämmelserna i 18 § bostadslånekungörelsen den 5 oktober 1962 om försäkran rörande storleken av vederlag och om prövning av vederlagets storlek skall icke vidare tillämpas.

KK 5 okt. 1962 om förbättringslån (nr 538)

1 §

Lån av statsmedel (förbättringslån) utgår enligt bestämmelserna i denna kungörelse till förbättring av bostad för

a) den som uppnått sextio års ålder eller utan att ha uppnått denna ålder åtnjuter folkpension enligt lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring;

b) handikappad som ej åtnjuter folkpension;

c) den som tillhör befolkningsgrupp som lever under särpräglade förhållanden.

Förbättringslån utgår för ombyggnad eller annan förbättring av en- eller tvåfamiljshus. För arbeten som äro att hänföra till löpande underhåll utgår lån endast i den mån de äro direkt betingade av andra arbeten, för vilka förbättringslån beviljas (KK 317/1966).

Enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser må förbättringslån kunna utgå jämväl för uppförande av en- och tvåfamiljshus samt för uppförande eller förbättring av hus med mer än två lägenheter. Vad i denna kungörelse sägs om förbättring och förbättringsarbeten skall i förekommande fall i stället avse nybyggnad och nybyggnadsarbeten (KK 413/1964).

4 §

Såsom förutsättning för beviljande av förbättringslån skall gälla, att sökanden förbinder sig

a) att utföra förbättringsarbetena på tid, som länsbostadsnämnden bestämmer;

b) att iakttaga de föreskrifter rörande arbetenas utförande i övrigt, som länsbostadsnämnden må meddela; samt

c) att underkasta sig i 21 § föreskriven kontroll över förbättringsarbetenas utförande och hålla byggnaden tillgänglig för besiktning enligt samma paragraf.

K. br. 5/10 1962:

Såsom förutsättning för beviljande av förbättringslån skall gälla att förbättringsarbetena icke ha påbörjats när beslut i låneärendet meddelas. Undantag från detta villkor må dock göras enligt följande bestämmelser. Länsbostadsnämnden äger, om särskilda skäl föranleda därtill, lämna medgivande till påbörjande innan lånebeslut meddelas. Ha förbättringsarbetena påbörjats utan att länsbostadsnämnden lämnat medgivande därtill, må lån beviljas endast om synnerliga skäl föreligga.

Bostadsstyrelsens anvisningar:

Såsom synnerligt skäl för beviljande av lån, ehuru arbetena påbörjats utan länsbostadsnämndens tillstånd, får anses att förbättringsarbetet är av ringa

omfattning eller att arbete utförts i endast ringa utsträckning vid tiden för meddelande av lånebeslut. Det förutsattes dock att det utförda arbetet är i och för sig godtagbart. I regel skall också ansökan om lån ha ingivits till förmedlingsorganet, innan arbetet påbörjades.

Ärenden

inrikesdep.

- a) Ansökningar om lån för byggnadsarbeten som redan påbörjats när låneansökningen prövas

1) *Besvär av Stiftelsen H-hus och H kommun*

Hos länsbostadsnämnden i Uppsala län ansökte det allmännyttiga bostadsföretaget Stiftelsen H-hus i H kommun om bostadslån för uppförande av flerfamiljshus med sammanlagt 453 lägenheter på fastigheten Mansängen 6: 1 i kommunen.

Genom preliminärt beslut den 14 september 1967 beviljade länsbostadsnämnden, med stöd av bostadslånekungörelsen den 5 oktober 1962, stiftelsen bostadslån för en första etapp av byggnadsföretaget, omfattande åtta hus med 144 lägenheter.

Till länsbostadsnämnden inkom den 4 mars 1968 ansökningar av stiftelsen om bostadslån enligt bostadslånekungörelsen den 1 september 1967 för såväl nämnda åtta hus som övriga hus i byggnadsföretaget.

Genom beslut den 6 mars och den 11 mars 1968 meddelade länsbostadsnämnden att förutsättningar för bostadslån icke förelåg beträffande en andra etapp av byggnadsföretaget, vilken omfattade åtta hus med 198 lägenheter. Som skäl härför angav nämnden, med hänvisning till 14 § bostadslånekungörelsen, att denna etapp hade påbörjats innan erforderlig lägenhetsram erhållits och innan låneansökningen prövats.

Häröver anförde stiftelsen och H kommun besvär hos bostadsstyrelsen.

Bostadsstyrelsen meddelade beslut i anledning av besvären den 4 april 1968. I beslutet antecknade styrelsen, att det enligt ett av länsbostadsnämnden avgivet yttrande över besvären framgick bl. a. att pålningsarbetet på ett av de i denna del av byggnadsföretaget ingående husen utfördes redan i oktober 1967, att pålningen för de övriga huskropparna, efter ett uppehåll på grund av otjänliga väderleks- och markförhållanden, utfördes i början av januari 1968, att därvid erforderlig lägenhetskvot saknades, att byggarbetsnämnden icke utfärdat rekommendation för igångsättning av ifrågasatt del av företaget samt att pålningsarbetena icke varit särskilt motiverade av arbetsmarknadsmässiga skäl. Styrelsen fann icke att stiftelsen förebragt sådana skäl som kunde föranleda att bostadslån beviljades oaktat byggnadsarbetena hade påbörjats innan låneansökningen prövats och lämnade därför besvären utan bifall.

Sedan stiftelsen och kommunen besvärat sig hos Kungl. Maj:t anförde bostadsstyrelsen i yttrande:

I de nu anförda besvären hemställer stiftelsen och kommunen under hänvisning till framförda motiv i besvären över länsbostadsnämndens beslut, att Kungl. Maj:t måtte förklara att hinder inte föreligger för att bostadslån beviljas.

Länsbostadsnämnden har på grundval av den till nämnden den 18 april 1967 inkomna låneansökningen beräknat genomsnittshyran för bostäderna till 68 kronor 10 öre per m² med utgångspunkt från en uppgiven produktionskostnad av 32 924 600 kronor.

Om de 198 lägenheterna skulle finansieras utan statslån har bostadsstyrelsen efter en överslagsberäkning funnit att höjningen av genomsnittshyran för bostäderna i hela objektet (453 lägenheter) skulle röra sig om ett belopp av storleksordningen ca 8 kronor per m². Den uppskattade hyresskillnaden gäller vid inflyttningen och så länge paritetstalet icke höjes.

Det kan anmärkas att en den 30 januari 1968 till länsbostadsnämnden inkommen kostnadssammanställning och redovisning av entreprenadanbud utvisar en ökning av produktionskostnaden till 33 456 000 kronor, vartill kommer 850 000 kronor för pålningsarbeten.

Beträffande företagets inrymmande i ramarna för beslut om bostadslån må följande framhållas.

Det preliminära beslutet den 14 september 1967 avseende 144 lägenheter avräknas mot den lägenhetsram som ställts till H kommuns förfogande genom överflyttning från Stor-Stockholms lägenhetsram. Efter tillstyrkan av Stor-Stockholms planeringsnämnd beslöt bostadsstyrelsen den 5 mars 1968 överföra 153 lägenheter från 1968 års lägenhetsram för Stor-Stockholm till ramen för Uppsala län att disponeras för fortsättning av ifrågavarande byggnadsprojekt i H kommun. Återstående 156 lägenheter (453—144—153) kan, om statslån skulle medgivas, erhålla preliminärt beslut tidigast den 1 januari 1969. Från Stor-Stockholms planeringsnämnd har under hand inhämtats att förutsättningar torde föreligga för att även under år 1969 överflytta lägenhetsram från Stor-Stockholm till Uppsala län avseende H kommun.

Med hänsyn till bestämmelserna i 14 § bostadslånekungörelsen har vare sig länsbostadsnämnden eller bostadsstyrelsen rimligen kunnat göra andra ställningstaganden än som skett. Bostadsstyrelsen har emellertid förståelse för om Kungl. Maj:t med hänsyn till konsekvenserna ur hyressynpunkt för de boende av uteblivet statligt bostadslån skulle finna sig böra göra ett undantag från bestämmelserna och medge att sådant lån må kunna utgå trots vad som förekommit i ärendet.

Skulle så bli fallet är bostadsstyrelsen beredd att bemyndiga länsbostadsnämnden lämna dispens för påbörjande redan innevarande år av den del av projektet som inte kan få lånebeslut förrän under år 1969.

I ärendet har vidare upplysts att länsbostadsnämnden den 11 mars 1968 medgivit påbörjande av tre andra i byggnadsföretaget ingående hus med 87 lägenheter.

Kungl. Maj:t 19/4 (nr 29): Kungl. Maj:t finner det anmärkningsvärt att stiftelsen på sätt som skett låtit påbörja delar av byggnadsföretaget utan att medgivande därtill lämnats genom lånebeslut eller på annat sätt. Emellertid föreligger i ärendet i övrigt sådana särskilda omständigheter att påbörjandet icke bör utgöra hinder mot beviljande av bostadslån. På grund härav upphäver Kungl. Maj:t myndigheternas beslut och visar ärendet åter till länsbostadsnämnden för ny behandling.

2) Besvär av Stiftelsen V-bostäder

Genom skilda beslut den 29 oktober och den 1 november 1968 avslog länsbostadsnämnden i Stockholms län ansökningar av Stiftelsen V-bostäder om bostadslån för nybyggnad på fastigheterna Åby 1:58, 1:59 och 1:60 i V kommun av sammanlagt 110 lägenheter i 10 flerfamiljshus betecknade nr 115—117, 122—127 och 135. Som skäl för besluten anförde länsbostadsnämnden att byggnadsarbetena redan påbörjats när låneansökningen prövades. Nämda hus utgör del av ett större byggnadsföretag som omfattar tillhoppa 480 lägenheter i flerfamiljshus. Bostadslån har tidigare beviljats för vissa andra hus som ingår i företaget.

Sedan stiftelsen anförde besvär häröver hos bostadsstyrelsen, lämnade styrelsen genom beslut den 7 november 1968 besvären utan bifall.

Häröver anförde stiftelsen besvär.

I yttrande över besvären anförde bostadsstyrelsen:

Stiftelsen har inom det s. k. Åby-området planerat ca 550 lägenheter varav 480 lägenheter i flerfamiljshus.

I fråga om nämnda lägenhetsantal av 480 lägenheter har länsbostadsnämnden lämnat beslut enligt följande.

Preliminärt beslut meddelades den 27 december 1967 för totalt 168 lägenheter, fördelade så att 30 är belägna i hus nr 101 och 102 på fastigheten Svarta Kärret nr 1, 96 i hus nr 103—110 på fastigheten Svarta Kärret nr 5 och 42 i husen 111—114 på fastigheten Åby 1:58.

Dispens för igångsättning har beviljats den 1 november 1968 för 42 lägenheter i hus nr 118—121 på fastigheten Åby 1:55. Nämnden har samtidigt även medgivit påbörjande av förberedande markarbeten på fastigheten Åby 1:49 för bl. a. 160 lägenheter i hus nr 128—134 och 136—143.

I fråga om ansökningsförfarandet m. m. beträffande de 110 lägenheter, som förvägrats lånebeslut må följande framhållas.

Den 4 oktober 1968 tillställdes länsbostadsnämnden en den 2 oktober 1968 av förmedlingsorganet tillstyrkt ansökan om bostadslån för 7 hus på fastigheten Åby 1:59, betecknade nr 122—128, med totalt 78 lägenheter. Ansökningen hade dagtecknats den 13 maj 1968 och första gången inkommit den 16 samma månad till länsbostadsnämnden, som i september översänt handlingen för förmedlingsorganets yttrande. Den 29 oktober och 1 november 1968 avslog länsbostadsnämnden ansökningen i fråga om hus nr 122—127 inrymmande 66 lägenheter enär byggnadsarbetena påbörjats före preliminärt beslut.

Till länsbostadsnämnden inkom den 4 oktober 1968 en av förmedlingsorganet den 2 oktober 1968 tillstyrkt ansökan om bostadslån för 8 hus på fastigheten Åby 1:60, betecknade nr 129—136 och inrymmande 82 lägenheter. Ansökningen hade dagtecknats den 13 maj 1968 och första gången inkommit den 16 samma månad till länsbostadsnämnden, som i september översänt handlingen till förmedlingsorganet för yttrande. Länsbostadsnämnden avslog ansökningen den 1 november 1968 för hus nr 135 av det skälet att byggnadsarbetena påbörjats före lånebeslut. Avslagsbeslutet avsåg 12 lägenheter.

Den 25 oktober 1968 inkom till länsbostadsnämnden en den 8 oktober

1968 dagtecknad och av förmedlingsorganet den 25 samma månad tillstyrkt ansökan om bostadslån för hus nr 115—117 på fastigheten Åby 1: 58, inrymmande 32 lägenheter. Dessa lägenheter hade tidigare innefattats i av stiftelsen i augusti 1967 ingivna preliminära låneansökningar för hela första utbyggnadsetappen men som föranlett beslut om lån den 27 december 1967 på endast 168 lägenheter. Någon uppmaning från förmedlingsorganet eller länsbostadsnämnden att på ett tidigare stadium än som skett inkomma med ny låneansökan för ovannämnda 32 lägenheter hade inte erhållits. Länsbostadsnämnden avtog ansökningen den 29 oktober 1968 med motivering att byggnadsarbetena påbörjats innan preliminärt beslut meddelats.

Av besvärsskrivelsen den 5 november 1968 till bostadsstyrelsen och av uppgifter som under hand inhämtats från stiftelsen framgår bl. a. följande.

Byggnadsarbetena för ifrågavarande husgrupper om sammanlagt 110 lägenheter har i huvudsak påbörjats under tiden augusti—september 1968 och arbetena har företrädesvis utgjorts av grundschaktning och formsättning av bottenplattor.

Stiftelsen har planerat en kontinuerlig produktion av 1 500 lägenheter under en sjuårsperiod. Totalentreprenad har infordrats och Byggnadsfirman Gottfrid Lindgren AB har antagits såsom entreprenör för den första utbyggnadsetappen under åren 1967—1970 omfattande ovannämnda ca 550 lägenheter. Ansökan om förhandsbesked om bostadslån har ingivits och avsikten är att genom kontinuerligt seriebyggande möjliggöra produktionsvinster. Stadsplanarbetet för fortsatt byggande har påbörjats och detaljprojektering av gator, vatten- och avloppsarbeten har igångsatts för nya exploateringsområden. Stiftelsen gör gällande att ett flertal olyckliga omständigheter samverkat till att länsbostadsnämnden på formella grunder avslagit ansökningar om bostadslån för 110 lägenheter inom den första utbyggnadsetappen, varigenom utbyggnadsplanerna allvarligt rubbats. Stiftelsen framhåller att missförstånd uppkommit mellan stiftelsen och förmedlingsorganet beträffande omskrivning av låneansökningar i anslutning till nykonstruerade blankeetter i anslutning till de från ingången av år 1968 gällande nya lånebestämmelserna.

Vidare påpekar stiftelsen att länsbostadsnämnden först efter fyra månader och ej förrän efter förmedlingsorganets förfrågan gör stiftelsen uppmärksam på att handlingarna varit ofullständiga. Ansökan om dispens för påbörjande av hus nr 115—117 ingavs den 8 oktober 1968 till förmedlingsorganet efter överläggningar mellan förmedlingsorganet, tjänstemän på länsbostadsnämnden och Stor-Stockholms planeringsnämnd. Stiftelsen framhåller vidare att av förbiseende entreprenören genom stiftelsens ansvarige byggleddare fått den uppfattningen att alla erforderliga tillstånd fanns. Stiftelsens byggleddare har på grund av detta uttalande i särskild skrivelse den 5 november 1968 till bostadsstyrelsen bestritt att han skulle ha lämnat entreprenören uppgifter om att lånebeslut fanns på hela området.

Stiftelsen gör gällande att en ofullkomlig administrativ handläggning lett till igångsättning av ifrågavarande bebyggelse utan erforderliga tillstånd och att det ej kan uteslutas brister i den administrativa handläggningen hos det lånebeviljande organet. Om statslån inte beviljas vållas en fördyring genom omställning av produktionsapparaten med högre hyror såsom följd.

Stiftelsen hemställde att bostadsstyrelsen måtte undanröja länsbostadsnämndens beslut.

Förmedlingsorganet tillstyrkte den 5 november 1968 besvären.

Länsbostadsnämnden avgav den 7 november 1968 till bostadsstyrelsen yttrande över besvären, utvisande bl. a. följande.

Efter nämndens beslut den 27 december 1967 om bostadslån för 14 hus inrymmande 168 lägenheter aktualiserades inte frågan om ytterligare beslut förrän vid upprättande av kreditivlistan för fjärde kvartalet 1968. Enligt länsbostadsnämnden hade Stor-Stockholms planeringsnämnd inhämtat att stiftelsen ämnade påbörja ca 30 lägenheter i flerfamiljshus under nämnda kvartal och detta besked lades till grund för motsvarande uppgift i kreditivlistan. Nämnden förklarar sig ha varit sent ute med vissa kompletteringsåtgärder i fråga om ansökningshandlingarna, beroende på arbetsbelastningen. Nämnden har inte haft utrymme för annan åtgärd än att avslå ansökningarna i fråga om de i besvären avsedda 110 lägenheterna. För att inte hindra den fortsatta produktionen har nämnden den 1 november 1968 lämnat dispens för påbörjande av husen 118—121 inrymmande 42 lägenheter. Från nämnden har under hand inhämtats att detta innebär att utrymme finns inom den för Stor-Stockholm tilldelade lägenhetsramen att under innevarande år meddela lånebeslut för sagda 42 lägenheter. Dessa lägenheter har enligt uppgift under hand inte påbörjats. Nämnden erinrar om att förutsättningarna för att de i bostadsbyggnadsplaneringen inblandade myndigheterna med någon framgång skall lyckas med sina uppgifter bland annat är att ramen för byggandets storlek omfattas av en viss respekt även av byggherrarna.

Bostadsstyrelsen beslöt den 7 november 1968 lämna besvären utan bifall.

I de nu remitterade besvären hänvisar stiftelsen till vad som anförts i besvären till bostadsstyrelsen och framställer vissa erinringar mot handläggningsförfarandet hos länsbostadsnämnden och förmedlingsorganet.

Stiftelsen hemställer att det överklagade beslutet måtte undanröjas.

Om ifrågavarande 110 lägenheter inte skulle finansieras med statslån har bostadsstyrelsen överslagsvis beräknat att höjningen av genomsnittshyran för de 480 lägenheterna i flerfamiljshus inom området torde röra sig om ca 5—6 kronor per m².

Bostadsstyrelsen har ingen erinran mot att ett undantag i detta fall göres från gällande bestämmelser om påbörjande av byggnadsföretag. Ett bifall till besvären förutsätter dock en därav betingad utvidgning av möjligheterna att meddela beslut om bostadslån under innevarande år.

Kungl. Maj:t 20/11 (nr 3): Med hänsyn till i ärendet upplysta särskilda omständigheter medger Kungl. Maj:t att stiftelsen får beviljas bostadslån för ifrågavarande flerfamiljshus, när lånemedel står till länsbostadsnämndens förfogande, utan hinder av att byggnadsföretaget påbörjats innan låneansökningen prövats.

På grund härav upphäver Kungl. Maj:t myndigheternas beslut och visar ärendet åter till länsbostadsnämnden för ny behandling.

3) *Besvär av E. K.*

Genom beslut den 15 mars 1967 avslog länsbostadsnämnden i Älvsborgs län en av E. K. i Tvärred gjord ansökan om ett räntefritt och stående förbättringslån på 6 500 kronor för installation av oljeeldning m. m. i bostadshuset på fastigheten SN I: 15 i Tvärreds socken, Åsundens kommun. Som

skäl för beslutet återopade nämnden att förbättringsarbetet påbörjats, innan nämnden meddelat beslut i ärendet.

Sedan E. K. anfört besvär häröver hos bostadsstyrelsen, fann styrelsen genom beslut den 5 oktober 1967 ej skäl att göra ändring i länsbostadsnämndens beslut.

E. K. besvärade sig hos Kungl Maj:t.

Av handlingarna i ärendet framgår bl. a.

Klagandens ansökan om förbättringslån inkom till länsbostadsnämnden den 22 februari 1967. Den avsåg installation av oljeeldning och inredning av badrum i källaren till en uppgiven kostnad av 7 200 kronor. Klagandens och hans hustrus — båda i 70-årsåldern — senast kända beskattningsbara inkomst uppgick till sammanlagt 6 900 kronor.

Förmedlingsorganet förklarade i sitt yttrande att arbetet ifråga redan var utfört. Klaganden hade enligt förmedlingsorganet sagt sig inte ha känt till möjligheterna till förbättringslån tidigare. Socialnämnden i kommunen hade för ett par år sedan verkställt en undersökning av pensionärernas bostadsförhållanden. Förmedlingsorganet säger sig inte kunna avgöra, om den ledamot som besökt klaganden redogjort för möjligheterna till förbättringslån. Vederbörande skulle emellertid enligt sina instruktioner göra detta. Mot utförandet av ifrågavarande arbete fanns det inte någon anmärkning att göra. Med hänsyn till makarnas ålder borde inte heller den omständigheten att deras beskattningsbara inkomst översteg 6 000 kronor utgöra hinder för lån. Enär det här var fråga om ett tvåfamiljshus, tillstyrkte förmedlingsorganet emellertid endast lån med utgångspunkt från halva låneunderlaget.

Vid besiktning den 6 mars 1967 konstaterade en tjänsteman från länsbostadsnämnden, att klaganden och hans hustru bodde i husets bottenplan och en dotter (änka) med ett barn i dess övre plan. Arbetet hade enligt klaganden påbörjats i oktober 1966. Den 2 november samma år, alltså nära 4 månader innan ansökningen inkom till nämnden, var arbetet färdigställt. Kostnaderna hade uppgått till 6 700 kronor.

Länsbostadsnämnden anförde i yttrande den 16 juni 1967 att Åsundens kommun hade lagt ner stor omsorg på att informera åldringarna om deras möjligheter till statligt stöd för bostadsupprustning. Nämnden hade i detta fall inte funnit några synnerliga skäl föreligga för undantag från bestämmelserna i anvisningarna till 4 § förbättringslånekungörelsen att arbetet inte får ha påbörjats, innan beslut i låneärendet meddelats.

I påminnelser den 28 augusti 1967 vidhöll klaganden, att han inte blivit informerad om möjligheterna till förbättringslån och att detta måste anses vara ett sådant synnerligt skäl som avsågs i ovannämnda anvisningar. Uppgiften, att han inte blivit informerad måste enligt hans mening tagas för god, om motsatsen ej bevisades eller gjordes trolig.

Med skrivelse den 13 september 1967 översände länsbostadsnämnden jämte ovannämnda påminnelsekrift en kopia av protokoll från en av Åsundens kommun företagen inventering av åldringsbostäder, varav framgår, att klaganden besöktes av en representant för kommunen den 14 april 1964.

Kungl. Maj:t 26/1 (nr 9): Kungl. Maj:t finner ej skäl att göra ändring i bostadsstyrelsens beslut.

4) *Besvär av K. N.*

Genom beslut den 27 september 1967 avslog länsbostadsnämnden i Gävleborgs län en av K. N. i Bergsjö gjord ansökan om förbättringslån för installation av centralvärme i ett enfamiljshus på henne tillhöriga fastigheten Ä 3: 4 i Bergsjö kommun. Som skäl för beslutet anförde nämnden att arbetet påbörjats och färdigställt innan lånebeslut meddelats.

Sedan K. N. anfört besvär häröver hos bostadsstyrelsen, lämnade styrelsen genom beslut den 25 januari 1968 besvären utan bifall.

K. N. besvärade sig hos Kungl. Maj:t.

Av handlingarna i ärendet framgår bl. a.

Klagandens ansökan om förbättringslån, daterad den 8 mars 1967, inkom till länsbostadsnämnden den 2 maj samma år. Ansökningen, som den 24 april 1967 tillstyrks av förmedlingsorganet, avsåg installation av centralvärme till en beräknad kostnad av 8 000 kronor. Klaganden anhöll om ett räntefritt stående lån på 7 200 kronor.

Av ansökningen framgick, att klaganden var skuldfri, men att hon saknade beskattningsbar inkomst. Tillgångarna uppgick till 17 500 kronor, varav 14 500 kronor utgjorde fastighetens taxeringsvärde.

Genom beslut den 27 september 1967 avslog länsbostadsnämnden ansökningen under motivering, att arbetet ifråga hade påbörjats och färdigställt innan lånebeslut meddelats.

I besvär den 16 oktober 1967 till bostadsstyrelsen över länsbostadsnämndens beslut anförde klaganden, att hon inte hade kunnat bo en vinter till i fastigheten utan ordentlig värme. Med hänsyn till den rådande situationen på arbetsmarknaden var det inte att räkna med att man under sommarmånaderna skulle kunna få tag på yrkeskunnigt folk för installationen. Klaganden hade därför ansett sig nödsakad att, när hon under den senast förlidna servintern fått reda på att arbetskraft fanns tillgänglig, anlita denna och låta utföra arbetet. Förmedlingsorganet hade inte haft något att invända häremot.

I yttrande den 25 oktober 1967 över besvären förklarade förmedlingsorganet för sin del, att klaganden genom kommunalingenjören vid två tillfällen upplysts om att ett påbörjande utan att lånebeslut erhållits skulle medföra avslag på ansökningen. Klagandens uppfattning om den rådande arbetskraftssituationen kunde inte bekräftas av vare sig förmedlingsorganet eller länsarbetsnämnden.

I yttrande den 5 december 1967 avstyrkte länsbostadsnämnden bifall till besvären. Nämnden förklarade, att den, innan det framkommit att arbetet redan utförts, hade avsett att företaga besiktning av fastigheten.

Genom beslut den 25 januari 1968 fann bostadsstyrelsen inte skäl att göra ändring i det överklagade beslutet.

Bostadsstyrelsen anförde i yttrande över besvären bl. a.

I sina nu anförda besvär har klaganden förnekat, att hon enligt vad förmedlingsorganet gjort gällande, upplysts om följderna av en igångsättning före meddelande av lånebeslut. Enligt klaganden anhängiggjordes ärendet hos förmedlingsorganet i januari 1967. Hon påtalar förhållandet, att ansökningen inte vidarebefordrades till länsbostadsnämnden förrän i maj månad samma år.

I yttrande den 28 februari 1968 har förmedlingsorganet medgivit, att den första kontakten i ärendet tagits av klaganden redan i början av 1967. Klagandens förslag hade emellertid då ansetts vara för kostnadskrävande, varför förmedlingsorganet uppgjort ett eget förslag, som tillställts klaganden. Detta hade hon emellertid inte velat acceptera. Ovannämnda ansökan hade då upprättats genom förmedlingsorganets försorg. Förmedlingsorganet vidhåller de upplysningar angående följderna av en för tidig igångsättning, som förmedlingsorganet tidigare omnämnt, samt påpekar dessutom, att konsekvenserna av en sådan igångsättning angivits på den tryckta ansökningsblanketten.

Länsbostadsnämnden har i yttrande den 6 mars 1968 avstyrkt bifall till besvären, enär något nytt enligt nämnden inte framkommit i ärendet.

Under åberopande av vad ovan anförts avstyrker även bostadsstyrelsen bifall till besvären.

Kungl. Maj:t 5/7 (nr 22): Kungl. Maj:t finner med hänsyn till i ärendet föreliggande särskilda omständigheter att utförandet av arbetet icke bör anses utgöra hinder för beviljande av förbättringslån. På grund härav upphäver Kungl. Maj:t myndigheternas beslut och visar ärendet åter till länsbostadsnämnden för ny behandling.

5) *Besvär av M. F.*

Genom beslut den 23 oktober 1967 avslog länsbostadsnämnden i Västerbottens län en ansökan av M. F. i Gargnäs om förbättringslån för iordningställande av ett enfamiljshus på henne tillhöriga fastigheten K 1:47 i Sorsele kommun. Som skäl för beslutet anförde länsbostadsnämnden att byggnadsföretaget hade igångsatts innan ritningar och teknisk beskrivning godkänts samt länefrågan prövats av länsbostadsnämnden.

Sedan M. F. anfört besvär häröver hos bostadsstyrelsen, fann styrelsen genom beslut den 4 april 1968 ej skäl göra ändring i länsbostadsnämndens beslut.

I besvär hos Kungl. Maj:t anförde M. F.:

Kungl. Bostadsstyrelsen motiverar sitt avslag med att arbetet påbörjats 1966. Detta är missvisande och kan således icke ligga till grund för ett avslag.

Jag blev änka i oktober 1964 och flyttade från Adaks gruvsamhälle i Malå kommun tillbaka till min hem- och födelsekommun. Det torde vara signifikativt för alla gruvsamhällen att vid pensioneringar människorna flyttar från gruvsamhället. Det var därför naturligt, att jag som ensam änka sökte mig tillbaka till Gargnäs, där jag hade min släkt. Jag fick också en tomt och inköpte ett timmerhus och flyttade detta till K 1966. Huset är också uppfört. Det är detta arbete som länsbostadsnämnden har framhållit påbörjats. Något förbättringsarbete är däremot icke utfört. Huset är nu icke beboeligt. Jag har lagt ned över 10 000:— kronor på att få en egen fastighet och ett enkelt boningshus. Jag behöver ett lån för att förverkliga detta å 14 000:— kronor, därav 10 000:— räntefritt stående del.

Kommunalnämnden har tillstyrkt min ansökan om förbättringslån en-

ligt byggnadskontorets förslag i Sorsele. Att jag skulle ha möjlighet att er-hålla en pensionärsbostad i Gargnäs samhälle är icke uteslutet men då många gamla redan står i kö för dessa lägenheter och jag redan lagt ned mina tillgångar på det inköpta och flyttade timmerhuset borde detta vara skäl att bevilja mig ett lån. Man talar ju så ofta i våra dagar om att de gamla skall få bo kvar i sin miljö, där man trivs. Jag vill också framhålla, att jag icke kände till att jag först skulle ha inhämtat tillstånd att få flytta huset, om jag sedermera skulle få påräkna förbättringslån. Det är inte så lätt att känna till bestämmelserna. Men något förbättringsarbete är icke utfört på stugan utan endast flyttningen.

Bostadsstyrelsen anförde i yttrande:

Av handlingarna i ärendet framgår följande. Klaganden är född 1901 och änka. Hon har köpt ett timmerhus och uppfört detsamma på ifrågava-rande tomt, som hon fått som gåva. Låneansökningen, som inkom till läns-bostadsnämnden den 16 augusti 1967, avser inredning av byggnaden som pensionärsbostad. Klaganden hade redan i maj 1966 inkommit till bygg-nadskontoret med ritning över den planerade inredningen och i samband med länsbostadsdirektörens besök i kommunen den 25 maj 1966 företogs besiktning på byggnadsplatsen. Därvid befanns att arbetet hade påbörjats och att huset var under tak. Sålunda hade grund av betong, ytterväggar, nedre och övre bjälklag, undertak, nytt plåttak, nya fönsterkarmar och fönsterbågar samt brunn med betongringar utförts. I skrivelse till kom-munen den 1 juni 1966 meddelade länsbostadsnämnden att statligt stöd till företaget på grund härav inte kunde påräknas.

I ansökningen har upptagits kostnader för bl. a. grund, väggar och bjälk-lag, inredning samt utvändiga anordningar för vatten och avlopp vilka åtgärder ingår i länsbostadsnämndens uppräknings av redan utförda arbe-ten.

Länsbostadsnämnden har i ett tillägg till sitt yttrande den 27 maj 1968 framhållit att nämnden vid sin prövning av ärendet ansett att de i ansök-ningen upptagna åtgärderna avser iordningställande av ett redan påbör-jat byggnadsarbete.

Bostadsstyrelsen får med hänvisning till det anförda avstyrka bifall till besvären.

Kungl. Maj:t 5/9 (nr 13) lämnade besvären utan bifall.

b) Tillämpningen av övergångsbestämmelserna till 1967 års bostadslåne-kungörelse

1) Besvär av C. E. R.

Genom beslut den 23 januari 1958 beviljade länsbostadsnämnden i Stock-holms län C. E. R. i Södertälje egnahemslån för ett enfamiljshus på av denne med tomträtt innehavda tomten nr 2 i kvarteret Daggbådan i Söder-tälje.

Sedan R. genom köpekontrakt den 7 september 1966 sålt tomträtten till L. C. i Södertälje för en köpeskilling av 115 000 kronor, anhöll R. och C. hos länsbostadsnämnden att C. fick övertaga lånet.

Genom beslut den 28 februari 1967 avslog länsbostadsnämnden framställningen, enär köpeskillingen vore för hög.

Sedan R. anfört besvär häröver hos bostadsstyrelsen, fann styrelsen genom beslut den 23 november 1967 ej skäl att göra ändring i länsbostadsnämndens beslut.

I besvären hos Kungl. Maj:t anförde R. bl. a. att försäljningen framtvingsats av att hans ekonomi kommit i olag på grund av långvarig sjukdom. Genom försäljningen hade eftersläpande skatter till ett belopp av 30 000 kronor kunnat betalas jämte större delen av övriga skulder. Klaganden är alltså sjukskriven. Då ersättningen från sjukkassan inte helt räckt till för att klara utgifterna har han nödgats anlita Södertälje stads socialvårdsbyrå för att få hjälp med att betala hyran för den 3-rumslägenhet han numera bor i tillsammans med hustru och två barn under 16 år. Den rörelse — en oljeeldningsfirma — som klaganden drivit sedan ett 15-tal år är i realiteten nedlagd. Klaganden anser sig inte kunna räkna med att återupptaga verksamheten, eftersom hans fysik inte längre tål de påfrestningar yrket medför. Därest besvären inte bifalles, kommer han sannolikt att nödgas inställa betalningarna. Klaganden har slutligen påpekat, att enligt från den 1 januari 1968 gällande bestämmelser köpeskillingen inte prövas av de långgivande myndigheterna i samband med ansökning om övertagande av lån.

Länsbostadsnämnden förklarade i yttrande den 23 januari 1968 över de anförda besvären, att klaganden i sin besvärsskrivelse inte anfört några sakliga skäl, som skulle kunna föranleda en annan bedömning än den som kommit till uttryck i nämndens och bostadsstyrelsens beslut. Nämnden har därför avstyrkt bifall till besvären. Nämnden har vidare förklarat, att förevarande ärende, såvitt nämnden kunnat finna, skall prövas med ledning av de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för nämndens beslut i övertagandeärendet. Nämnden anser sig emellertid för sin del sakna anledning till erinran, om den liberalisering av reglerna för prövning av övertagandeansökningar som numera företagits skulle utsträckas till att omfatta jämväl detta ärende.

Klaganden har sedermera till bostadsstyrelsen inkommit med intyg utvisande att han är sjukskriven t. o. m. den 17 mars 1968 samt att han och hans hustru saknar beskattningsbar inkomst.

Bostadsstyrelsen fann i sitt yttrande över besvären i likhet med länsbostadsnämnden att på ärendet skall tillämpas före den 1 januari 1968 gällande bestämmelser och att enligt dessa bestämmelser ansökningen om övertagande av lånet bör avslås, om hänsyn tages endast till köpeskillingens storlek. Med beaktande av i ärendet upplysta särskilda omständigheter har styrelsen dock inte något att erinra mot ett bifall till de anförda besvären.

Kungl. Maj:t 8/3 (nr 18): Kungl. Maj:t finner ej skäl att göra ändring i

bostadsstyrelsens beslut. Emellertid finner Kungl. Maj:t, med hänsyn till i ärendet upplysta särskilda omständigheter, hinder ej möta mot att C. får övertaga ifrågavarande egnahemslån, i följd varav länbostadsnämnden har att upptaga ärendet till ny behandling.

2) *Besvär av W. N.*

Genom beslut den 12 oktober 1964 beviljade länsbostadsnämnden i Skaraborgs län E. T. bostadslån för ett enfamiljshus på fastigheten R 11:7 i K-R kommun.

Sedan T. avlidit sålde dödsboet efter T. genom köpekontrakt den 3 juli 1967 fastigheten till W. N. i Lidköping.

Genom beslut den 25 september 1967 avslog länsbostadsnämnden en av N. och dödsboet gjord ansökan att N. måtte få övertaga bostadslånet. Som skäl för beslutet anförde nämnden att köpeskillingen bedömts vara för hög. Samtidigt beslöt nämnden att uppsäga bostadslånet till betalning den 31 december 1967.

Sedan N. anfört besvär häröver hos bostadsstyrelsen fann styrelsen genom beslut den 1 februari 1968 ej skäl att göra annan ändring i det överklagade beslutet än att tiden för lånets inbetalning bestämdes till den 1 juni 1968.

I besvär över bostadsstyrelsens beslut anförde N. bl. a. att de från 1 januari 1968 gällande reglerna skulle medge ett övertagande av lånet och anhöll att ärendet skulle bedömas enligt dessa bestämmelser.

Bostadsstyrelsen anförde att den uppskattade den skäligena kostnaden för fastigheten till ca 150 000 kronor och avstyrkte bifall till besvären.

Kungl. Maj:t 11/7 (nr 16): Kungl. Maj:t finner ej skäl att göra ändring i bostadsstyrelsens beslut, dock att den dag, då lånet skall ha senast inbetalats, bestämmas till den 1 januari 1969.

3) *Besvär av N. E.*

Genom beslut den 15 juli 1960 beviljade länsbostadsnämnden i Uppsala län N. E. egnahemslån för uppförande av ett enfamiljshus på en inom tillhörig stadsäga i Uppsala.

Sedan E. genom köpekontrakt den 26 maj 1966 för en köpeskillning av 145 000 kronor, varav 15 000 utgjorde likvid för lösa inventarier, sålt fastigheten till B. K. i Uppsala, anhöll E. och K. hos länsbostadsnämnden att K. skulle få överta lånet.

Genom beslut den 12 december 1966 avslog länsbostadsnämnden ansökan, enär köpeskillingen bedömdes vara för hög. Samtidigt beslöt nämnden att uppsäga lånet till betalning den 30 april 1967.

Sedan E. och K. anfört besvär häröver hos bostadsstyrelsen, fann styrelsen genom beslut den 5 oktober 1967 skäligt att med upphävande av länsbostadsnämndens beslut föreskriva att köpeskillingen icke skulle utgöra

hinder för K. att överta egnahemslånet om den fastställdes till högst 123 000 kronor för fastigheten.

E. anförde besvär hos Kungl. Maj:t, varvid han i första hand hemställde att försäljningssumman skulle fastställas till 130 000 kronor. I yttrande över besvären anförde bostadsstyrelsen bl. a.:

I sitt yttrande över den remitterade skrivelsen framhåller länsbostadsnämnden att i det av bostadsstyrelsen fastställda försäljningspriset synes ingå ett av länsbostadsnämnden uppskattat tomtvärde av 16 500 kronor vid tiden för fastighetens övergång till K. Detta tomtvärde torde icke oväsentligt understiga vad som den senare tiden och efter länsbostadsnämndens tidigare yttrande i ärendet av förmedlingsorganet och länsbostadsnämnden prövats skäligt vid beslut om bostadslån med beaktande av kommunens eget pris på färdig tomtmark. Länsbostadsnämnden vill med hänsyn bl. a. härtill icke motsätta sig att en köpeskillning av 130 000 kronor för fastigheten godtages för övertagande av lånet.

Med hänvisning till vad länsbostadsnämnden anført, får bostadsstyrelsen föreslå att Kungl. Maj:t med bifall till besvären måtte föreskriva att köpeskillningen inte skall utgöra hinder för lånets övertagande om den fastställs till högst 130 000 kronor för fastigheten.

Kungl. Maj:t 5/9 (nr 11): Enär med hänsyn till vad i ärendet förekommit köpeskillningen icke kan anses utgöra hinder för lånets övertagande om den bestämmes till högst 130 000 kronor, upphäver Kungl. Maj:t myndigheternas beslut och visar ärendet åter till länsbostadsnämnden för ny behandling.

4) *Besvär av N.-E. R.*

Genom beslut den 13 juli 1962 beviljade länsbostadsnämnden i Uppsala län I. L. egnahemslån för uppförande av ett enfamiljshus på en honom tillhörig stadsäga i Uppsala.

Sedan L. genom köpekontrakt den 30 december 1966 sålt fastigheten för 175 500 kronor till N.-E. R. i Uppsala, anhöll L. och R. hos länsbostadsnämnden att R. skulle få överta lånet.

Genom beslut den 21 juni 1967 avslog länsbostadsnämnden ansökningen, enär köpeskillningen bedömdes vara för hög. Samtidigt beslöt nämnden att uppsäga lånet till betalning den 30 september 1967.

Sedan R. anført besvär häröver hos bostadsstyrelsen, fann styrelsen genom beslut den 7 mars 1968 ej skäl göra annan ändring i länsbostadsnämndens beslut än att tiden för lånets inbetalning bestämdes till den 30 september 1968.

R. anförde besvär hos Kungl. Maj:t. I yttrande över besvären uttalade bostadsstyrelsen bl. a.:

Bostadsstyrelsen uppskattar den skäliga kostnaden för fastigheten till ca 135 000 kronor och finner i likhet med länsbostadsnämnden att den avtalade köpeskillningen är för hög för att övertagande av lånet skall kunna godkännas.

Av köpehandlingarna framgår att om köparen inte får övertaga egnahemslånet, skall Uppsala Sparbank genom utbetalning av nytt inteckningslån inlösa egnahemslånet och köpet stå fast.

Bostadsstyrelsen avstyrker bifall till besvären.

Kungl. Maj:t 5/9 (nr 12) lämnade besvären utan bifall men fastställde dagen för lånets inbetalande till den 1 januari 1969.

Innehållsförteckning

Översikt över statsrådsprotokollens innehåll	1
Granskningsarbetets organisation och uppläggning	4
Utskottets granskning	5
1. Publicering av vissa konseljbeslut	5
2. Frågor om remissbehandling och handläggningstid samt kommu- nicering	6
3. Besvärsrätt för enskilda och organisationer	7
4. Regeringens åtgärder i anledning av riksdagens skrivelser	10
5. Hörande av utrikesnämnden	10
6. Övriga ärenden	11
Närvarande	13
<i>Bilaga 1</i>	
Under år 1968 meddelade förordnanden enligt § 5 regeringsformen. Omfördelning m. m. av ärenden mellan statsdepartementen under år 1968	14
<i>Bilaga 2</i>	
Av departementsutredningen under tiden 1.5.1967—1.3.1969 avlämnade promemorior	15
<i>Bilaga 3</i>	
Besvärsrätt för enskilda och organisationer	16
<i>Bilaga 4</i>	
Sammanställning av expeditionstiderna för regleringsbrevet för budget- året 1968/69	48
<i>Bilaga 5</i>	
Vissa ärenden rörande bostadslån och förbättringslån	52